

Svenska bilder

dikter av

Carl Snoilsky

Carl Snoilsky

Svenska bilder

Copyright©ebokcenter 2004
Omslagsformgivning: ebokcenter
Typsnitt: Charter, Vivaldi
E-boksproduktion: Ebokcenter

GAMLE KUNG GÖSTA

Vi läsa om konung Gösta
I krönikebok,
Guds underman, vilken bräckte
Tyrannernas ok.
I hävden det första bladet
Hans anlete bär,
Hans bild med det långa skägget,
Så vördad och kär.

Hans hjässa är liksom silvret
I Eskils gemak.
Hans hand har vårt Sverige murat
Från grund och till tak.
När faror hans byggnad hota,
När tvedräkt är spord,
Vi höra som sorl ur graven
Hans varnande ord. 40

Han är ej ett namn, en skugga,
Bevarad på pränt;
Det är, som vi hade själva
Sett honom och känt.
När mindre vårt land vi älska,
Han framför oss står,
En fader i sorg -- med otack
Vi blekte hans hår.

Liksom vid hans knä vi suttit
Kring flammande härd
Och lyssnat till Dalasagan
Om flyktingens färd.
Av ångest de späda hjärtan
Knappt vågade slå,
Då spejarnes lansar stungo
I gömmande strå.

Vi följt honom bland försåten
Och nöd utan tal
På vägen till kungastolen
I ärones sal.
Vi sett honom öppna stigar
Och rödja en vret
I skymmande skog av fördom
Och fåkunnighet.

I håret han grep de tredska
På avgrundens rand
Och mot deras vilja gav dem
Ett fädernesland.
Den lön av ett yngre släkte,
Han bidat uppå,
Kom först, då han satt där bruten
Och gammal och grå.

Så ensligt och tomt det blivit
I Mälareborg;
Sin fader den vilde Erik
Gjort blödande sorg.
Den starke, som frälst ett rike,
Ej kunde sitt lamm,
Sin fagra Cecilia, skydda
För ofärd och skam.

Ej mera som förr vid lutan
Hans afton förrann,
Och bittert sig själv han sade
En olycklig man.
Drabanten vid dörren hörde,
Då midnatten teg,
Långt inifrån tysta salar
Den sömnlöses steg.

O, hade då ägt en stämma
Den ilande fläkt,
Som gått kring hans vida rike,

Av snöfällan täckt.
Den fört till den gamles öra
I sorgernas stund
Välsignelser, rörda böner
Från tusendes mnnd!

Där klappade tusen hjärtan
På sal, som var lyckt:
Ett folk stod i vinternatten
Därutanför skyggt,
Hans tacksamma, fromma, svenska,
Befriade folk --
Ack, tungan var ännu bunden
Och sökte sin tolk!

Dess ädlaste gåva, sången,
En boja än tvang,
Än drömde i språkets hjärta
Dess skäraste klang.
Det velat i toner smälta,
Den höge till tröst --
Ett stammande ljud blott smög sig
Ur överfullt bröst.

Mång gyllene sträng alltsedan
Har språket sig fått,
Som spelats av vigda händer
I hyddor och slott,
Ja, dallrar för olärt finger
Bland menige man --
Du klingande svenska tunga,
Nu sjunga du kan!

Men stundom, när bäst vi lyssna
På tonernas gång
Och höra om forna tider
Din högstämda sång,
Med vemod vi måste minnas,

Hur sången var stum
För honom, som bland de fria
Beredde oss rum.

Och levande för vårt öga
Då träder hans bild,
En fader, som alltför tidigt
Från barnen vart skild,
Som gick, förrn de ungas kärlek
Fått säga de ord,
Som nu genom åldrar ljuda
Från sången i Nord.

KUNG ERIK

Sakta glida vimpelprydda båtar,
Mälarn speglar röda aftonskyn,
Åror plaska under valthornslåtar,
Lövsog doftar invid vattnets bryn.
Fäll nu åran, slupen lägg på svaj --
Vagga utan mål en natt i vackra maj!
Valthorn, tystna nu,
Eko, lyssna du:
Kung Erik leker på luta.

Konung Erik på sin luta leker,
Lutan lagd på silkesstickat knä,
Och den vita handen välljud smeker
Fram ur silversträng och cederträ.
Liten Karin lyssnar tyst därpå,
Tills i hennes ögon stora tårar stå.
Är herdinnan min
Icke glad i sinn'?
Kung Erik leker på luta.

Fruktar du försåt ifrån min broder,
Hertig Rödskägg? Säg, min tankes sol!
Än jag håller fast i rikets roder,
Än jag sitter på kung Göstas stol.
Till dess dagen purprar bergets hatt,
Låt oss älska blott i vårens ljusa natt!
Det är långt igen
Än till morgonen.
Kung Erik leker på luta.

Liten Karin, unge kungen ber dig:
Bliv du min, och Stockholms borg du får.
Säg ett ord -- och jag guldkronan ger dig
Att förblekna kring ditt gyllne hår.
Jag är Erik, vackra drömmars kung:
Smidd av månestrålar känns ej kronan tung.
Gråt ej, barnet mitt,
Så blir riket ditt!
Kung Erik leker på luta.

Djursholm

Det står ett slott vid Östersjö,
Dess murar skina,
Och fastlandsstränder och skärgårdsö
Det kallar för sina.
Sin skatt av fiskarnas lekar
Det hämtar ur glimmande vik
Och under knotiga ekar
Är skogen på högdjur rik.

I porten, där vapnet av huggen sten
Dess valvbåge kröner,
Står slottsfrun och väntar i aftonsken
Med döttrar och söner.
Så hälsade honom hans kära,
Då förr han ur sadeln steg ner,
Då hemåt han lände med ära,
Den ädle herr Gustaf Banér.

Här står hon nu, som hon ofta stod,
Med barn och blomma,
Hans maka av Sturarnes trogna blod,
Kristina den fromma.
Hon skyndat i förväg att smycka
Hans sal och borgstugukvist;
Djursholm, du, som hägnat hans lycka,
Nu kommer din herre förvisst.

Han kommer men utan glättigt larm
Av hornskall från grinden.
Där håller stilla en dyster karm
På gården vid linden.
De tigande tjänarne fatta
En börda av svartmålat trä,
På granrisets hackade matta
De sträva med sviktande knä.

Så vänder han hem till sin fäderneborg
Från hårda öden;
Av rättarsvärdet på Linköpings torg
Gjord fri i döden.
Att stöda en vacklande krona
I delo med tiden han stred --
Sin trobet, sitt misstag att sona,
Den slagne sitt huvud lagt ned.

Med faderlösa, tio i tal,
På armen sin sista,
Ledsagar Kristina till sorgklädd sal

Den älskades kista.
Sen Danderyds gravvalv sig slutit
Kring stoftet en dag eller två,
Från godset, den döde förbrutit,
Med barnen vid hand skall hon gå.

Den sörjande modren öppnar sin famn
Och tröstar så dessa:
»Ej höves det er för er faders namn
Att sänka er hjässa.
Här tagits av omilda händer
Hans liv och hans gods -- men ej mer;
Med äran till graven han länder,
Min herre, Gustaf Banér.»

I gråt försmälta vid fadrens bår
Små flickor och gossar,
Blott lille Johan kväver sin tår,
Hans öga blossar,
Han knyter sin hand uti vrede:
»Jag lovar, när vuxit jag har,
Att hämnas en gång på den lede
Tyrannen, som dräpte vår far!»

Då reser hon sig i sitt änkedok,
Den ädla Kristina,
Och räcker högtidligt Herrans bok
Omkring till de sina:
»På knä, mina barn! Så ljuder
Ur himlens saliga fred
Martyrens stämma, som bjuder
Er här inför mig att gå ed.

Ty svärjen honom, att på hans mull
Ej hat skall näras,
Ej avog sköld för er faders skull
Här hemma bäras!
Bevaren för hämnd edert hjärta
Så rent som för blodskuld er band;

Då spirar väl endräkt ur smärta
En gång i vårt sargade land!»

Sin panna med förtidigt vitnad lock,
Som sorg förtunnar,
Hon lutar ner mot sin barnaflock,
Mot snyftande munnar.
I barnsliga hjärtan hon gjuter
Sin balsam, moderligt van,
Och intill sitt sköte dem sluter,
Men främst bland dem alla sin Jan.

Vita frun

I

Då Årdala klockor ringa till pingst,
Herr Karl av Södermanland
Styr nedåt backen sin holsteinerhingst
Mot blånande Båvens strand.
Hans panna är mörk som en ovädersnatt.
På raggig dvärghäst, ystert, glatt,
Sexårig ryttare utan tadel
Travar i jämnhöjd med fadrens sadel.

Med blottat huggsvärd och uppspänt rör
En hotfull ryttarevakt
På avstånd skymtar, bakom och framför,
Och ger på var buske akt.
Behöves icke -- vägen är klar.
Iskall förfäran som förbud far,
Målet är vunnet och trotset brutet
Och torget i Linköping blodbegjutet.

På vägen ofta bland björk och al
De färdats förbi någon borg;
Men ingen kom ut att hälsa herr Karl,
Ty släkten därinne haft sorg.
Bak luckorna flämtade höga ljus
I stumma, svartklädda adelshus.
Förgråtna ögon ur fönsterspringor
Mot rytterne riktats som uddvassa klingor.

Men borta i byn stod folket vid grind
Och hurrade friska tag.
Då lade sig fåran på bister kind
I rynkor av välbehag.
Stränge herrn under jubelbrus
Tog en klunk öl utur bondens krus;
Och pilten så hurtig och sex år bara!
Det var ett *Gud signe* och *Gud bevara*!

I moln av damm bär det åter av.
Den lille reder sig rask.
Snart hovarna bullra i saktat trav
Bland flottbrons gungande plask.
I aftonguld ligger Båvens sjö,
Och Vibyholm på sin trånga ö
Sträcker emot dem de tvenne flyglar.
Nu lämna vid trappan de sina tyglar.

Därnere bugande fogde står
Med nyckelknippan i hand
Och blottar ödmjukt sitt vita hår
Och svävar på målet ibland.
För hertigens stålblick och rovfågelsnäbb
Det flödande talet råkar i ebb,
Ty Karl han ser genom dubbla murar
Och prövar räkenskaper och njurar.

Tvårt klipper han av allt fjäsk och snack.
Orörligt står man och stum,
Tills ljudet av sporreklirrande klack

Dött bort i hans inre rum.
På pannan, som ljusnade nyss i byn,
Man åter varsnat ovädersskyn;
Hårtestarna över de djupa vecken
Dem hade han rubbat -- ett dåligt tecken.

Här finns blott ett enda frimodigt bröst,
Till vilket ej fruktan når:
Beständigt klingar den lilles röst
I trappa och korridor.
Än svinner han in i en fönstersmyg
I salen med pressat gyllentyg,
Än är han i översta torngemaket,
Där flöjeln gnisslar på koppartaket.

Liksom förstenad man ofta stod
Vid fadrens bannor och hot,
Men detta älskliga unga blod
Vart hjärta vill flyga emot.
Ute i borgstugan efter hand
Knektarne lossa på tungans band;
Den lille far ut och in som en svala.
De akta det icke -- de viska och tala.

Den gamle Jesper av gårdens vakt
Och Joakim hakeskytt
Ha kloka huvun tillhopa lagt
Och döma om gammalt och nytt:
I Linköping var det en ynkelig färd,
På himlen stodo brinnande svärd,
Kometer och järtecken om vartannat,
Och Motala ström mitt i loppet stannat.

Men Jesper nattvakt, gammal i gård,
Med visdom i tandlös mund,
Som vankar med lur och med hillebård
Kring slottet på enslig rund,
Han menar det blir väl värre än,
Ty vita frun har vist sig igen

I natt som var, just mot hanegället,
I västra flygeln på vanliga stället.

»I gula kammarn -- månen sken klart,
Och sjön låg alldeles blank --
Vid fönstret stod hon där uppenbart,
Så dödsblek, så lång och rank.
Med händerna famlade hon omkring,
Liksom hon tvättade någonting --
Av ångest jag tappade bardisanen;
Då var hon borta, och så gol hanen.

Vad bårdar det, tror I? Jag tiger, jag.
Ej vet jag, om ryktet har rätt;
Det glunkas, hon byker till domsens dag
En trasa ur Linköpings tvätt.
Det blodet, det blodet på Linköpings torg
Skall bringa landet jämmer och sorg.
De mäktige styra de och ställa,
Men sist få vi stackare allt umgälla.

»I natt hon kommer nog en gång till
Och spökar för örlig och pest.
Vad annat och större hon säga vill,
Hans Furstliga Nåde vet bäst.
Hans Furstliga Nåde känner allt grund...»
»Din olycksgubbe, så håll då mund!» --
Kamraten viskade, hemsk att skåda --
»Vill du om halsen bringa oss båda?»

Och skytten Jockum, av skräck förgjord,
I skymningen satt och skalv,
Som hade hertigen hört vart ord
Igenom alnstjocka valv.
Gubben Jesper, med syn i behåll
Mitt i natten för spöken och troll,
Ej mellan pelarna uppmärksammat,
Hur gosseögon i dunklet flammade.

II

Herr Karl han gångar med tunga fjät
Kring återljudande golv
Och knyter alltjämt på tankarnas nät,
Fast väktaren tutat tolv.
Sin not han kastade föga öm
I stridaste loppet av tidens ström;
Skall han i dess maskor en krona fånga,
Ej bara dödsallar, många, många?

Hans namn, det vet han, är en tyranns.
Hans vandring är skonslöst hård
Med rödjande yxa i Svea lands
Förvildade örtagård.
De klyftige säga, att blott för sig
Han vållat blodbad och inhemskt krig,
Men fråga bonden för ro skull även,
Vad han väl tror om den hårda näven.

Med trotset i ådror av adligt blod
Väl härskareviljan fick makt
Men tvingar till ro ej en sömnlös flod
I tinningens kala trakt.
Det stora fönstret med rutor i bly
Öppnar han käftigt. Skall dag ej gry?
Ett andedrag in i rummet strömmar
Av nattens svalka och vårens drömmar.

Nu sover hans fagra Södermanland
I månskenets klara ljus
Med gröna rågar vid sjöstrand
Och röda timrade hus.
En kåre krusar i sakta fras
Ett stycke av Båvens spegelglas.
Växlande dofter luften fylla
Från insjön och kryddgårdens friska mylla.

Ja, det är hans egen, hans svenska bygd,
Som slumrar i tillit och ro.
Trots herrarne, är det blott i hans skygd
De små vilja bygga och bo.
Det är hans land -- ja, han andas det.
Från nylövad björk, från vårgrön vret
Det ångar en hälsning mot fönsterranden:
Du är min man, fast med blod på handen!

Från knappa tegar och låga tak
Bär natten drömmande tack:
Du, endast du, tog dig an min sak
Mot påveträl och polack.
Min spirande tanke, min egenart
Du värnat med svärdet skarpt och bart;
Din gärning lär jag aldrig glömma.
Du älskat mig -- skulle jag dig döma?

Inför ett förborgat tribunal
Herr Karl dock i natt har svårt:
»Jag kunde ej annat -- det fanns ej val,
Här gällde det hårt mot hårt.
Min faders verk eller riksens råd,
Ettdera det gällde -- då fejd utan nåd!
De syftat åt Sveriges hjärterötter,
Och huvuna lades för deras fötter.

Låt steglen sända sin vålnadskär!
Mitt hjärta ej bävan sport.
För detta fattiga landet där
Jag gjorde om, vad jag gjort.
Om blott det länder till Sveriges väl,
Må skulden drabba min egen själ!
Min son en gång kan gå mera varligt
Och skona -- när det ej mer är farligt.

»Min Gustav Adolf!» Så sällsport blid
Vart glansen i ögonvrån.
Hans anlete, vittrat i storm och strid,

En känsla lyst upp: min son!
»Mig, gamle kämpe, de fruktat blott,
Men honom skänktes, vad jag ej fått.
Min son skall göra't -- förlika sinnen
Och hälsas stor utan svåra minnen.»

Nu tryckes som bäst liten gyllenlock
I pösande kuddes dun,
Nu höter i sömnen åtflugors flock
En barnhand knubbig och brun.
Den bistre fadren i tanken ler,
Han ser lilla handen, som sjunker ner
Tillbaka på täcket med ljuvlig möda,
Ser kinderna blossa så äppleröda.

Då vaknar en oro, han ej förstår;
Kan något fattas hans son?
Han glömde i säng honom se i går
Blott några rum härifrån.
Sin längtan står han ej mer emot,
Och snart utåt gången smyger hans fot.
Det fjät, som hävden likt stålklang gömmer,
Når tyst på tå dit, där barnet drömmar.

Nu är han vid dörren till litens bo.
I kammaren utanför
En smådräng snarkar i godan ro
Och varken ser eller hör.
Nu sänks mot kudden en grå mustasch --
»Himmel och avgrund!» Uppskrämd page
Hertigens järnhand i skuldran skakar:
»Sängen är tom! Är det så du vakar?»

En tum från ett rytande lejons gap
Är livet säkrare visst:
»De bortfört vårt unga livsherrskap,
Du hjälpt dem, din satanist!
På sträckbänk, din hund, eller strax bekänn!
Vaker upp, vaker upp, I hertigens män!»

Nu genljöd huset av röster och vapen,
Och yrvakna lupo knekten och knapen.

På knä vid tröskeln en halvdöd sven
Omfattar hertigens ben;
Då ropas i gången: »Här är jag igen,
Herre fader, tillgift åt Sten!»
Till spökrummet dörren är ställd på glänt,
Och liten prins, liksom intet hänt,
Barfotad hastar till fadrens möto
Och tryckes i blinken intill hans sköte.

»Härut!» befaller hertigen så
Den svärm, som gången har fyllt,
Och skälvande kysser han ögon blå,
Som hade bannor förskyllt.
Sin rustibus, blott i linnet klädd,
Han bär i famnen tillbaks i bädd.
Den lille viskar uti hans öra:
»Nu icke vred! Allt I skolen höra.

Den vita frun i kammaren där
Vid midnatt plär gå ibland;
De mena, att hon eder ovän är
Och önskar ont åt vårt land.
Jag ville säga den frun ett ord,
Som skulle få henne kvickt i jord.
Det mörksens avskum jag icke rädes --
Låt henne komma! Gud är tillstädes.

Jag vet, jag borde haft edert lov,
Men slätt ingen fara ju var.
Till gula kammarn, då allting sov,
Jag smög mig -- månen sken klar.
Där satt jag och väntade oförsagt,
Men vita frun hon tog sig i akt.
Så föllo mina ögon tillhoppa --
Jag väcktes, då folket begynte ropa.»

Herr Karl han fröjdas vid piltens mod:
Där tändes ett hjälteny!
»Rätt så, mitt unga, mitt svenska blod,
Det kallar jag Vasagry.
Gå utan att blinka din raka stig,
Och helvetets makt skall ge tappt mot dig!
Vår sak skall segra -- du skall fullkomna't...»
Men mot hans axel ren gossen somnat.

Försiktigt han lägger sin börda ned
Vid ljus av gryende dag.
Hans älskling slumrar i rosig fred
Med avmätta andetag.
Då smälter sinnet hos järnhård man:
»O Gud, hur mig än du straffa kan,
Min skuld skall ej tynga på Sveriges öde,
Han där skall blidka jämväl de döde.» --

Men nattens skuggor och spöken fly,
Och dagen ögat slår opp
Och speglar strimmande arlasky
I gräsets pärlande dropp.
Det sjunger och glittrar vid insjöns strand --
Ja, det är det gröna Södermanland!
Herr Karl han går ur instängd kammar
Och andas doften från ungbjörkstammar.

Med spänstiga steg sin väg han tar
Kring holmens sorlande brädd
Och har ett vänligt Guds fred! till svar
Åt Jesper, som kröp där rädd.
Den gamle stackarn, som slutat sin rund,
Stod fastväxt kvar med gapande mund:
»Nej, maken såg jag då ej på länge!
Vad i all världen kom åt den stränge?»

En natt i Augsburg

I Augsburg jag en midnatt gick
I månens ljus,
Min skugga uppå väggen smög
På Fuggers hus.

Den gamla staden låg i sömn,
En dikt i sten,
Med gavlar sirligt spetsiga
I månens sken.

Och breda fönster glindrande
Med rutor små
Och ornamenten i gotik,
Av ålder grå,

Och stenansikten grinande
Och drakars gap
Fantastiskt läto mig förstå
Mitt främlingskap.

Men bäst jag vandrade omkring
I nattens frid,
Mitt inre öga såg en syn
Från svunnen tid.

Av mina fjät på öde torg
Ur slummern väckt,
Steg upp med sakta andesorl
En bortdöd släkt,

Patricier och hantverksmän
I djupa led,
Vitklädda jungfrur, stadens råd
Med gyllne ked,

Och mitt ibland dem, hög till häst,
Så ljus och mild
En segerherre, fromhetens
Och styrkans bild.

Och mödrar lyfte sina barn
I famnen opp
Att skåda räddaren från Nord
Och Tysklands hopp.

Hans fanor fladdrade för vind
I blågult svaj
I de förtrycktas frihetsvår,
I folkens maj.

Och skarorna sig slöto tätt
I hjältens hägn
Vid tusendes välsignelser
Och blomsterregn.

Nu synen svann -- på öde torg
Sken månen ner,
Och jag stod ensam kvar men ej
Som främling mer.

Jag kände, att här borgarrätt
Jag också fått,
Så visst som fosterland är mer
Än torvan blott,

Så visst som dygnets tomma liv
Är endast dröm,
Men verkligt det, som ej förgår
I tidens ström,

Så visst som oss till egendom
Och arv vart skänkt,
Vad höge andar verkat stort
Och ädelt tänkt.

Ett stycke Sverige än jag såg
I stad och trakt,
Som Gustav Adolf en gång vana
Med hjärtats makt.

Lützen

De drabbat samman med dunder och
knall
I höstdagens ljusningstimma.
Det smattrar från gravar och dikesvall,
Det blixtrar i gulgrå dimma.

Kanonen plöjer bland rök och damm
I åkern för blodigt säde,
Och fäktande fylkingar flyttas fram
Som brickorna på ett bräde.

Att segra, segra i dagens kamp
Är ringaste ryttares tanke
Ännu, då han fallande griper i kramp
Sitt tag om springarens manke;

Och pikenerarn riktar sitt järn
Ur markens blodpöl att stinga
Den överridande kyrassiärn,
Som brusar på löddrig bringa.

Soldaten blint in i faran går,
Att döda och dö är hans gärning,
Men fältherrn han ser, huru spelet står,
Och kastar sin tunga tärning.

Där är han, där syns han i sträckt galopp,
Se, plymen på hatten nickar!
I kyller hans jättegestalt söks opp
Av vänners och fienders blickar.

Sin sviktande flygel han själv för an
Och leder i handgemänget.
Han vågar sitt liv som en simpel man,
Och skidan är tom i gehänget.

Nyss var det hövdingen blott -- i hand
Den korta staven med tuben.
Med klinga dragen, med blick i brand
Nu Mikael är det, keruben --

Nyss krigarekungen med rynkat bryn,
Behärskande drabbningens vimmel;
Nu ärkeängeln, som slår ur skyn
Och vänder om till sin himmel.

»Framåt över graven i segerfärd,
För oss filistéerna flykte!
Framåt med Herrans och Gideons svärd,
I dag våra mödor vi lykte!»

Han bärs som på stormens vingar framåt
I dimman, där salvorna braka.
Likt hagel det smattrar mot harnesklåt,
Och hästarna stryka tillbaka.

»Framåt, mitt småländska rytteri!
Framåt, mina tyska bröder!»
Förgäves, förgäves -- de efter bli.
Då ropas det: »Konungen blöder!»

I famnen på Pappenheims mörka tropp
Hann ingen den vacklande följa.
Det gula kyllret slöks ensamt opp
Av järnmännens rasslande bölja.

Ett anskri, som går genom märm och ben:
»O Gustav, vår konung, vår fader!»
Med båda linjerna smultna till en
Gå rytande fram hans brigader.

Nu flyktar kroat, och nu viner vallon,
Och stupade manshögt begrava
Friedländarens kallnade, stumma kanon

--

Sin seger martyren skall hava.

Det feltes ett ord i hans hjältedikt,
Det ordet, som kröner bedriften;
De sörjande veta att fylla sin plikt,
I blod ge de slutunderskriften.

De segrat. På fältet i skön parad
De hedra sin älskade herre,
Men fallna beteckna slagordningens rad,
De lovande äro de förre.

*

Vid Lützen, på bakgrund av aftonskyn,
Med dimmiga droppar på kinden
Jag såg det -- en blodig, dallrande syn,
Som flyttades undan av vinden.

Herr Jans likfärd

Rivna fanor, segertecken
Med en dubbelörn i vecken,
Täcka murens nakna kalk.

Dimmigt brinner vaxljusveke
Vid en enkel bår av eke,
I det halvt förstörda koret
Ställd på svartklädd katafalk.

Där det matta skenet irrar,
Sjunken ögonhåla stirrar
Från det vita örngottsvar.
Jan Banér, så nämns den döde,
Habsburgs skräck och olycksöde,
Wittstocks, Chemnitz' segerherre,
Sveriges hjälte och försvar.

Flydd är nu det namns förtrollning,
Som gav kraft och sammanhållning
Åt en brokigt blandad här.
Brusten är den blick, som tämde,
Mer än rättarsvärdet skrämde,
Spänd inunder fjäderhatten
I en trotsig soldenär.

Ren kring högkvarteret skocka
Fräcka hopar sig och pocka:
»Promt vår sold vi vilja ha,
Annars gå vi till Oranien,
Eller sälja oss åt Spanien,
Turken, Påven eller Satan,
Bara han betalar bra.»

Mitt i själva upprorsflamman
Bergfast sluter sig tillsamman
Svenskars, finnars ringa flock.
Deras trogna tårar falla
Ned på fältherrns hand, den kalla,
På den vissna lagerkransen,
Virad om den dödes lock.

Att det kära stoftet värna
Håller härens bästa kärna
Vapenvakt kring hjältens lik
I en halvbränd by, vars kyrka
Gömmer Sveriges sista styrka,
Medan ute myteriet
Fyller allt med vilda skrik.

Upp de tunga portar springa,
Och mot golvets stenar klinga
Svärd och sporrbeväpnad häl.
Det är män, som världen känner,
Lyckans svurne följesvenner,
Tysken, skotten och fransosen,
Utländskt värvat krigsbefäl.

Veteraner ärrbetäckte,
Ett i pansar härdat släkte
I dens tjänst, som lovar mest,
Trampande med breda sulor
Fridens skördar ned i smulor,
Högbestövat, stålomgjordat,
Fruktat mer än eld och pest.

Främst i denna djärva skara
Nalkas att dess språkrör vara
Gammal skottländsk hövitsman.
Stödd på träben, sen det andra
Ned i Lützens mull fått vandra,
Till den lilla svenska gruppen
Buttert rättfram talar han:

»Kavaljerer, vapenbröder!
Endast den, som honom föder,
Knekten liv och lemmar ger;
Om för Sverige han tar slängar,
Vill han ock se Sveriges pengar.
Släppa till sitt skinn för intet
Gör han blott för en Banér.

Utan knot intill det sista
Honom där uti sin kista
Vi i lust och nöd följt åt.
Nu, då han ej finnes mera,
Vi med värjan salutera
Eder unga, krönta Fröken
Och gå sedan var sin stråt.»

Svensk och finne dystert tiga.
Äventyrarena stiga
Sakta fram i tyst förbund,
Som de avsked taga ville
Av de drag, där eld och snille
Lyst för dem vid festpokalen
Och i segerns sköna stund.

Gamle skotten mulet bister
Stått och sett -- nu ut han brister:
»Rynkar han ej ögonbryn
Som vid Wittstock sent på dagen,
Då hans här, så gott som slagen,
Ordnades till sista stormen?
Än jag ser det för min syn.

Blek, med värjan sönderbruten,
Munnen järnhårt sammansluten
Lyssnande han såg sig om.
Blott mot döden fram vi fördes,
Då på flygeln salvor hördes --
Det var Stålhandske med hjälpen,
Som i elfte timmen kom.

Då begynte riktigt festen,
Sporrande den svarta hästen,
Flög herr Jan från led till led.
Som orkanen gick attacken
Upp mot sachsarne på backen.
När de flydde ur sin vagnborg,
Hur vi sablade dem ned!»

På hans läppar talet stäcket --
Lyssna! Männ' i fjärran väckes
Wittstockdundrets återljud?
Är det åskans djupa toner?
Nej, men kejsarens kanoner --
Mot det herrelösa lägret
Rycker fienden, vid Gud!

Allt förvirring är och häpnad.
Med förtvivlans styrka väpnad,
Ger sig luft de svenskes harm:
»Må de fega och de fala
Gå till dem, som bäst betala!
Här vi hålla stånd, så länge
Än en droppe blod finns varm.»

»Svenske herrar, tonen dämpen»,
Säger gamle höglandskämpen,
»Inga flera slika ord!
Den, som vi i alla öden
Följt och älskat intill döden,
Fältherrn, som vi svuro lydnad,
Han finns ännu ovan jord.

Än ett värv oss står tillbaka:
Att bestyra och bevaka
Som sig bör hans jordafärd.
Ren tillräckligt tårbegjuten,
Nu han väntar på saluten,
Och så sant jag heter Ruthwen,
Den skall bliva honom värd.

Kransen vissnat har kring pannan,
Men vi skära lätt en annan
Friskare, förrn sol gått ner.
Den, som här är äldst i graden,
Tar befälet vid paraden --
Hären ställd på gamla sättet,

Som vi lärde av Banér!» --

Knotet tystnat. Ordnad, färdig,
Hjältens stora skugga värdig,
Under vapen hären står.
Ingen gärd hans stoft skall sakna:
Alla Wittstocks genljud vakna,
Wolfenbüttels segeråskor
Rulla stolt omkring hans bår.

Kristina

I

·
På sorggemakets svarta sammet
En solglimt faller från gardin,
I sneda strimman dansar dammet
Som pärlorna i ett glas vin.

I stormande och hädisk smärta
En kvinna finns här dag och natt.
Ett guldskrin med en hjältes hjärta
Hon tillber som sin enda skatt.

En liten flicka sammankrupen
På pallen dväljs vid hennes fot.
Det bor en sällsam glans i djupen
Av dessa stora ögonklot.

Hon vänder sida efter sida
I boken, som till jul hon fick,
Och Gustav Adolfs segrar skrida
Förbi i Merians kopparstick.

Blott någon gång från bladen ilar
En flyktig blick, brådmoget klok.
Så kyligt undrande den vilar
På gråterskan i änkedok.

Nu knackar det på dörren sakta:
Försiktigt, tyst den låtes upp.
På tröskeln syns en man betrakta
Med forskaröga denna grupp.

Utöver kragens spetsar skjuter
Ett brett och tvärklippt, grånat skägg,
Den svarta silkesstrumpan sluter
Sig utan veck om kraftig lägg.

Sin hälsning med en hovmans vana
Till damen sirligt fram han bär,
Men något finns, som låter ana,
Att det är han, som råder här.

Som svar han blott får tårefloder;
Till flickan med sin bok i knät
Han vänder sig från hennes moder
Och kallar henne Majestät.

II

Det är fest på Mälarstränder,
Skott och jubel och trumpeter,
Vinkaskader, äreportar,
Nya tyska härligheter.

Nyss den myndigvordna drottning
Förts högtidligt över torgen
Steg för steg på vita gångarn
Till den gamla Vasaborgen.

Blanka skådepengar regnat
Bland de trogna Stockholmsborna,
Och vid ingången till slottet
Hästen tappat silverskorna.

Gråa murar halvt försvinna
Bak brokad och draperier,
Mellan kronor skimrar vasen,
Styv av gyllne broderier.

Nu ej mer den bleka kärven,
Som den stod på Upplands gården,
Men i rang med örn och liljor
Känd och ärad över världen.

I den stora vida salen
Under tronens purpurhimmel
Högt hon synes, segerjungfrun,
Ovan huvudenas vimmel.

Riksförmyndarne, de gamle,
Lägga i den ungas händer
Frukterna av tolv års bragder,
Makt och skatter, nya länder.

Framför trapporna till tronen
Rad av vita hjässor sänkes,
Som en silverkrusad dynning
Böjs vid strand, där vila skänkes.

Diplomatiskt och betänksamt
Söka främmande gesanter
Pejla varje blick, som strålar
Under kronans diamanter.

De i sina pannor välva
Ren latinska orationer,
Där en hymn till Nordens Pallas
Höjs på alla smickrets toner.

Sluge statsmän, edra herrar
Bedjen att sin oro kväva:
Tankar på ett baltiskt välde
Ej Kristina föresväva.

Spetsen pennorna att skriva
Hem till edra kabinetter,
Att i afton Gustavs dotter
Ger den bästa av baletter.

Vårdslöst där mot pelarn lutad,
Skön och spotsk och missbelåten
Står en yngling, vilkens hållning
Föga anger undersåten.

Det för hans skull är, som Stiernhielm
Bråkat har sin svenska hjärna
Att till kvällens upptåg finna
Rim, som än mot udden spjärna.

Amarant bak atlasmasken
Efter honom blott skall spana,
Liksom fordom på Endymion
Genom skyar såg Diana.

Där han skrider i gavotten,
Stolt och fri och obesvärad,
Skall han bära i sin ficka
Gåvobrevet på ett härad.

III

Där en bro är kastad över
Bäckens smala silverband,
Där går gränsen mellan Sverige
Och den danska kronans land.

Bredvid pålen, blågult målad,
Väntande en barnflock står,
Deras trogna, svensklå ögon
Tindra under lingult hår.

De ha hört, att drottning Kerstin
Skall förbi här inom kort,
Men de tro ej, det är möjligt,
Att hon far för alltid bort.

Varför skulle hon dem lämna?
Hennes namn är dyrt och kärt,
Och en bön för hennes välgång
Var det första, mor dem lärt.

Ha de ej för henne burit
En bedrövelse så stor
Förra sommaren, då länsman
Ut till knekt tog äldste bror?

Fick ej sedan far för skatten
Släppa till den ena kon?
Att hon reser bort för alltid,
Fatta ej de små vid bron.

Hela morgonen de plockat
Blommor, röda smultronbär
För att visa drottning Kerstin,
Huru högt hon älskad är.

Hör, nu rullar det i backen,
Och nu syns ett moln av damm.
Kring den tunga guldkareten
Skymta fjäderhattar fram.

Utur vagnen ljud ett löje,
Skärande och kallt som stål,
Och en fru med mörka herrar
Talte utländskt tungomål.

Vagn och ryttare försvunno
Borta på den andra strand.
Vid ett slag av kuskens piska
Barnen korgen släppt ur hand.

Blommorna i landsvägsdammet
Andades sin sista doft,
Röda smultron lågo spillda
Liksom hjärtestänk i stoft.

Drottning Kerstin, drottning Kerstin,
Sveriges famn nu sluter sig,
Sverige, där jämväl den minste
Velat ge sitt blod för dig!

IV

Vi blir i viskning varje ord förnummet?
Vi dessa smygande och tysta fjät?
På sin förvandling väntar här i rummet
Ett stackars ensamt, jordiskt majestät.

På vissnad panna stora pärlor glida,
Men själen är att släppa stoftet sen
Och ryggar än för språnget i det vida,
Som droppen skälver ytterst på en gren.

Och dock det bör ej kännas tungt att vandra.
Sen lycka, makt och ära gått förut.
Du är så arm, Kristina Alexandra,
Då skådespelet lider mot sitt slut.

Med klangen av ditt sista guld förstummad
Vart smickrets flöjtton, dina skalders röst.
Nu dör av lejda främlingar försummad
Hon, som sin tron haft rest i svenska bröst.

Hon hör ur töcknet av en dunkel dvala,
Hur ren man skiftar hennes egendom,
Hur kardinaler lågt och ivrigt tala,
Hur klockor ringa i det stora Rom.

Än nattens febersyn alkoven fyller;
Se, hur de skymta i varandras spår,
Allt från den höge med ett blodigt kyller
Till glömda tjänare från spåda år.

Och nu en landskapsbild -- med friska björkar
En fager åbrädd vid en liten bro.
Den andra stranden skugga djupt förmörkar.
Hit kom väl aldrig hon förut? Dock jo!

Ur skuggan vill hon åter över spången,
Här kejdas hon av en osynlig hand.
Men hör den ljuva, underbara sången,
Som klingar från den ljusa, gröna strand!

Nej, detta är ej någon dröm. Vem vågar
Att sjunga utanför, trots strängt förbud?
Ur dvalans slummer plötsligt väckt, nu frågar
Den döende, vad det väl är för ljud.

En nordisk studiosus blott, de svara,
Som vilat sig på trappan här helt kort,
Sin morgonpsalm han börjat sjunga bara,
Men om hon vill, han strax skall visas bort.

»Han stör mig ej, han stanna må!» hon säger
Och sjunker vaggad av den enkla ton
Med sluten blick tillbaka på sitt läger.
Vad det blev ljust! Hur kom hon över bron?

De röde präster viska med varandra
Och fatta forskande en kallnad hand.
Vid svenska ljud Kristina Alexandra
Förts över bron till obekanta land.

Vapenbröderna

Douglas, Lilje, krigskamrater,
Hade delat samma tält,
Samma äventyr och dater
På Germaniens segerfält.
Bågarns tävlingsstrid och farans
Ej dem darra sett på hand,
Druvans blod och ovänskarans
Fuktat deras brödraband.

Var den ene innesluten
Mitt i fiendernas ring,
I ett nu var kretsen bruten
För den andres skott och sting.
Han, som ryckts ur dödens snara,
Såg sig knappt mot räddarn om,
Sade helt naturligt bara:
»Tänkte icke jag, du kom!»

Prövade i hundra strider,
De ur ledet stego opp
Såsom hövitsmän omsider
Och befallde var sin tropp.
Rika lagrar samfält brötos,
Lyckan guld och byten gav,
Deras hårda händer knötos
Sist kring var sin fältherrstav.

Sviktade den enes fana,
Kom den andre som beställd
Att på större skådebana
Lösa in en gammal gäld.
Om den ene drevs till rygga,
Sågs den andres hjälparhär;
Tacken blev som förr det trygga:
»Tänkte jag ej, du var där!»

Efter tretti års förbidan
Fick i Münster världen fred.
Douglas stack sitt svärd i skidan,
Och så gjorde Lilje med.
Hem de båda vapenbröder
Vände nu med bragders lön,
Skatter skördade i söder
Gjorde vilan stolt och skön.

Skulle friden fjärma, skilja
Dem, som kriget så förent?
Det var ingenderas vilja,
Nej, så var det icke ment.
Endast i varandras grannskap
Hade gubbarne det gott;
Samma fagra Göta landskap
Prydde de med var sitt slott.

Tvenne borgar, väldigt höga,
Reste sig på var sin rand
Av Östgötabygdens öga,
På den blåa Roxens strand.
Lilje från sitt granna, rika
Lövstad över insjön såg,
Douglas' Stjärnarp gav ej vika,
Speglat mitt emot i våg.

Än de kunde växla hälsning,
En och var uti sin sal,
Liksom förr, då hjälp och frälsning
Låg uti en snabb signal.
Bortom vattnet, genom kikarn,
Röjde de varandras hem
Liksom förr, då österrikarn
Låg i vägen mellan dem.

Kom en årsdag för ett minne
Från gemensamt segerlopp,
Högt på Lövstads, Stjärnarps tinne

Flagga gul och blå steg opp.
Falkonetens dova tunga
Sade: »Väntad middagsdags!»
Mitt emot en blixtnågs ljunga,
Grovmålt ljud det: »Kommer strax!»

Från den ena stranden stötte
Ut en vimplad farkost nu,
Gamle fältherrn rodret skötte,
Böljan snabbt han klöv itu,
Som då hotad vapenbroder
Förr han hastade emot
Över en av Tysklands floder
I ett regn av eld och skrot

Grannen redan på sin brygga
Älskad gäst till möte var:
»Visste nog du kom» -- den trygga
Hälsningen från forna dar!
Uppför breda trappor skredo
Vännerna till riddarsaln,
Silverfaten stodo redo
Och den skummande pokaln.

Tappert som de högg, stucko
För hans sak med skarpa stål,
Så de nu i botten drucko
Gustav Adolfs minnesskål.
De, som i hans fotspår trädde,
Fingo sedan ock sin del,
Konterfej, i pansar klädde,
Tycktes le ur ekpanel.

Gled så utan fors och fragga
Tidens ström i sakta mak,
Och som vanligt blågul flagga
Steg en dag från Lövestads tak.
Men kanonens stämman höjdes
Utan svar för första gång --

Stjärnarps fana fjärran röjdes,
Sorgligt hissad halvt på stång.

Bud det kom till gamle Lilje
Om hans grannes bråda slut.
»Ske», han sade, »Herrens vilje,
Lycklig den, som gick förut!»
I sin sorg den buttre, stränge
Krigarns anlet lyste klart:
»Du skall icke vänta länge,
Vapenbror, jag kommer snart!»

Erik Dahlberg

I

På Corso vimlar Romas fina värld,
Och sprättar trängas i brokad och flärd
Att hälsa kurtisaner och prinsessor.
En blixtsnabb blick till en intrig bär frö,
Och hattar lyftas, och i luften strö
Sin ambradoft de lockigt rika hjässor.

Här med sitt hov en rödklädd eminens,
En herde där från bergens blåa gräns
Och tiggare, som gnälla om varannan,
Än någon munk med radband och tonsur
Och än en olycksbådande figur
Med värja lång och hatten djupt i pannan.

I denna trängsel, detta sorl och larm
Två unga män ses skrida arm i arm
Varhelst, som något finnes att beskåda.

Den blåa färgen i förvånad blick,
Bland söderns livlighet en tyngd i skick
Förråda dem -- de äro nordbor båda.

Och dock hur skilde äro ej de två!
I enkel dräkt, med lockar, som försmå
Frisörens konst, och kinden väderbiten,
Den ene vandrar ädelt allvarsam,
En krigare, men lärd att slå sig fram,
Om så behövs, med pennan som med pliten.

Som han med dem en hemlig frändskap känt,
Han stannar vid antikens monument
Och granskar fogningen av jätteblocken;
Bland Forums grus står han så länge kvar,
I tankar sänkt, att följeslagarn drar
Otåligt harmsen honom sist i rocken.

Det är en yngling av ett annat skrot,
Ett finhyllt skott av gammal adlig rot,
Med bjäfs och band en yr och prålig junker.
Hans ögon sluka varje täck gestalt
Så ivrigt, som kamraten glömsk av allt
I skådande av Titi port försjunker.

Av Sveriges unga, segerstolta folk
Är detta par en Janusbild, en tolk
Av strålande förtjänster, dunkla lyten:
Här kunskapstörst och manligt skön bedrift,
Där utländskt lån av glitter, guld och gift,
Här tyska bragder och där tyska byten.

Den äldres namn, av börden ej beglänst,
Är Erik Dahlberg. Utan sold och tjänst
I denna tid, då svenska vapnen vila,
På resor följer han en ung baron,
Som för att dana sig för hovets ton
Fått ut ur boet första gången ila.

Den unge friherrn talar: »Erik du,
Ha vi ej snart tillräckligt stirrat nu
På dessa grå, odrägliga ruiner?
I sådant kan du finna stort behag,
Men ryggen vänder du till muntra lag,
Till skålmska leenden och cyperviner.

Vid lampan sitter du till dager ljus
Och på ditt papper bygger torn och hus
Och låter härar tåga, fästen falla,
Ändock jag mången svartögd fästning vet,
Beredd att giva sig i hemlighet
För dig, som de 'den vackre svensken' kalla.

Förlåt, jag ser, du rynkar pannan ren,
I ordning strax att ställa till en scen
Som sist för Lauretta till exempel.
Säg ej igen, du bryter vårt förbund,
Så skall jag dygdig bli av hjärtans grund
Och tråka genom dina gamla tempel.»

Vid Coliseum nu de båda stå,
Det kvällas hastigt, mörkret faller på,
En tung kaross med dån om hörnet svänger.
Omkring de svarta fålar spraka bloss,
Som åkte Hekate från Erebos,
Och präktigt klädd en neger bakpå hänger.

De se liksom på bakgrund av en dröm
I fackelskenets purpurröda ström
En kvinna, skön att kunna helgon fresta.
En ros, som i juvelprydd hand hon höll,
I samma ögonblick på Dahlberg föll,
Och vagnen var försvunnen i det nästa.

Den unge krigarn strök med handen lugnt
Ifrån sin kind en liten blodig punkt,
I det han sig till följeslagarn vände:
»På rosen satt en tagg, som rispat mig.

Tag detta som en varning, akta dig!
Här är stiletten kyssens nära frände.»

Den andre stod förvånad: »Nå minsann!
Det var Olympia, förtrollerskan,
Vars prakt och fågning hela Rom förblända.
Olympia, med furstar för sin fot!
En nick Fortuna gett dig från sitt klot --
Den lösta locken får du fatt kanhända.

Ryck ej på skuldran! Större under hänt.
Man viskar, hon är kejserlig agent,
Och mäktig är hon som beskyddarinna.
Jag känner en, hon gjorde till markis --
Och om man ej på sådant sätter pris,
Är hon dock alltid Romas skönsta kvinna.»

Men Dahlberg log: »Jag är en svensk soldat
Och gåve alla söderns markisat
Och dess hetärer och dess herradömen
För att få se ännu en ärlig gång
De fina välska herrarne på språng,
Som jag dem sett vid Jankowits i Böhmen.

Godnatt Cronstierna! Tänk på mina ord,
Tänk på ditt namn och på vår gamla nord!» --
Till sitt kvarter han ensam ställde färden,
Sitt ritstift återfann och om en stund
Sitt hårda läger och sin ljuva blund,
Med bibeln och sitt svärd vid huvudgården.

II

»Hej, muntert liv och lustig karneval!
Upp med dig, eremit, och kom på bal,
Jag stjälpel annars bläckhornet i boken!
Där ligga mask och mantel från i går,
Nå fort, att ej den sköna vänta får --»
Så larmade den vilde unge token.

»Du säger, att du ren fått nog sen sist;
Adjö då, tråkige herr moralist!»
Han ropade och ryckte till sig kappan --
»Jag svär att skämma din reputation
Och i den här agera din person!
Farväl!» -- Som blixten var han utför trappan.

Ja, Dahlberg hade ren fått mer än nog
Av denna yra, som ej ände tog.
Nu vill han resa -- hans beslut är fattat.
Ifrån sitt sällskap säger han sig fri;
Åt karnevalens fantasmagori
Förliden natt han sista gången skattat.

Likt fjärran toners brus det ännu gnyr
Uti hans öra, ännu tanken styr
Sin väg bland hopar, ystra, glädjedruckna.
Än ser han dyka upp ur maskers hav
Den fagra fresterskan, som rosen gav,
Med krumma horn bland lockarna förstuckna.

Från hennes läppar ljöd som trolsk musik:
»Jag älskar dig, jag gör dig stor och rik!»
För kärvt kanske den sköna bort han stötte,
Ty då i vimlet åter hon försvann,
En avskedsblick, där genom masken brann
Ett oförsonligt hat, hans öga mötte.

På minnets envishet till hälften vred,
Han sätter sig vid arbetsbordet ned,
För tankarna den bästa vilostaden.
I dessa papper ligger sammanförd
De långa mödors fåfängt mogna skörd.
För resan ordnar han de strödda bladen.

Det bär mot nord. Han finner sig för god
Att leva fritt hos adligt övermod,
En brytning, inser han, är oundviklig.

Ur junkerns börs, då snart de skiljas åt,
Han ärnar icke taga mot en plåt
Utav den resehjälp, som lovats riklig.

Alltså mot nord! Han skall nu vända dit
Med frukten av sin obemärkta flit,
Med planer till palats, han ej skall bygga,
Till härtåg, vilka han ej leda skall,
Till fästningar, som ej det blir hans kall
På Sveriges gräns att mura klippfast trygga.

Men lika gott! Långt hellre okänd gå
Och bygga slott och fästen i det blå
Och drömma luftig storhetsdröm -- på svenska
Än att på verklighetens skådeplats
Beundrad timra skimrande palats
Som tjänare hos herrar utomländska.

Det knackar på hans dörr. »Holla, vem där?»
Ett viktigt brev med stort sigill det är,
Av posten bragt på särskild anbefallning.
Han öppnar det och skiftar plötsligt färg:
Ett bud från själve Arvid Wittenberg!
Han läser det med blodet högt i svallning.

Marskalken skrev: »Med freden är förbi,
Från Pommern in i Polen bryta vi,
Sitt land får ingen lämna nu i sticket.
Ert stora värde känner kungen väl
Och ämnar er ett ansvarsfullt befäl.
Ni är nödvändig. Res på ögonblicket!»

Det var en nordanvind i detta brev,
Som med sin friska ande sönderrev
Det kvalm, som tungt kring Romas kullar
hängde.
Uti Italiens yra karneval
Det var en svensk kavallerisignal,
Som smattrande igenom sorlet trängde.

Det stormade i Dahlbergs krigarbröst,
Det var det gamla fosterlandets röst,
Som talat till sin trogne son: »Var färdig!»
Till kyrka vart det enkla arbetsrum,
Han låg på knä med blick av tårar skum:
»I liv och död dig, moder, alltid värdig!»

Och nu till verket! Sverige gett appell.
Det gäller snöra renseln ren i kväll
Och så i första gryningstimmen resa.
Till Cronstierna ett skriftligt avsked än:
»Vi hava krig. Far hem, bliv man igen!
Här dväljas endast dådlöshet och nesa.» --

Då varje gata än var mänskotom,
En vetturin i trav for ut från Rom.
Det bar mot nord på morgontöcknig bana.
I eld och purpur solens klot steg opp,
Sirockodimman kring Soractes topp
Vek undan för en kraftig tramontana.

Men djupt i staden höll sig dimman kvar,
Som skylande för dagens ögonpar
Det hemska minne, natten efterlämnat.
Uti en gränd låg sträckt en okänd man,
Inunder kappans veck hans blod förrann
Ur sår, som hämnaden åt en annan ämnat.

Olof Rudbeck

TILL C. D. AF WIRSÉN

Olaus Rudbeck, så kallades han,
De lärde herrarnes överman,
En bjässe på Uppsalaslätten.
I katedralen båd' kor och valv
 Av genljud skalv,
När han tog upp psalmen, den väldige jätten.

Vid Fyris bragte han allt å ban.
Vad göras skulle, han gjorde i sta'n
Som lärosätets kurator,
Och vivat ljöd från de ungas led,
 Varhelst han skred,
Den höga gestalten, på leriga gator.

Och kom han på fädernas samlingsrum,
Som skeppet bland vikande böljeskum
Han gick mellan böjda hjässor,
Med viljekraftens och snillets rätt,
 Som den där lätt
I var fakultet kunde dugt till professor.

Som medikus var det, han först steg opp,
Och lymfans gångar i människans kropp
Han blottat för vetenskapen;
Stred om sin upptäckt mot Bartholin
 På vred latin,
Som Karl emot Fredrik med ljungande vapen.

För allt han räckte -- han delte vård
Åt vettets växt i Atenes gård
Och liljans örtesängar.
I toner ändades mödans dag --
 I sångmörs lag
Den vilande Herkules lekte på strängar.

Så hade han sysslat med många ting;
Med rastlös tanke, som irrat kring
Att pejla, forska och fråga,
Fick samlad hela sin spridda glöd,
Som sken och sjöd,
Till sist i en allt behärskande låga.

Den hette Sverige. Du nya tid,
Som hånar hans drömmar, glöm ej därvid,
Att namnets klang var en annan,
Då än från Leipzigs och Warschaus dar
Den minste bar
Av gloria liksom ett skimmer på pannan.

Den svenske studenten i sliten dräkt
Bland fina främlingar trädde käckt
Till tysk och holländsk kateder.
Ett enda ord gjorde grinarn stum --
Romanus sum!
På yppersta bänken slog svensken sig neder.

Och svensk var Rudbeck som ingen mer.
Det gamla landet, där mången ser
Ett bördornas karga rike,
För honom var det bland snö och is
Ett paradis
Med mjölk och med honung, ett land utan like:

Det forna Atlantis med dygd och mod,
Där människosläktets vagga stod,
Ett urhem för ljus och bildning,
Där hugstore siare vuxo opp
Vid Fyris' lopp,
Då Hellas ännu låg i natt och förvildning;

En bågare, bräddad av styrkans mjöd,
Som svämmande gjutit sitt överflöd
Av cimbrer och göter kring världen --
Från dem och till Lützens blå brigad

Vad ändlös rad,
Som Svítíod sänt ut på den strålande färden!

Så svärmaren skapade efter hand
Berusad av drömmen om sagans land,
Ett kaos av dårskap och snille,
En bild av Manhem så fram han bar,
Ej som det var,
Men så som den blindaste kärlek det ville.

En skatt för lekman liksom för klerk,
På hyllan tronade Rudbecks verk
Hos bibeln med silverknäppen.
Det lästes av konung och karolin,
Och bifallsmin
Om smala mustascherna spelte på läppen.

Och folket jublande gick i god
För diktens sanning -- det kostat blod
Att träda drömmen för nära.
Ett nyktert tvivel, om viskat blott,
Var högmålsbrott
Mot svears och göters uråldriga ära.

Ty varför tvivla? Med Karls drabant
Starkodders minne vart åter sant
Vid Narva, i blix och dunder,
Och fabelns härlighet gick igen
I kunglig sven,
Vid aderton år ren en saga, ett under.

Nu Rudbeck själv var gammal och grå,
Men rak och oböjd han stod ändå
I aftonens tynande dagar,
Och fläkten, som lekte kring gubbens kind,
Var segervind
Helt varm ifrån söder med dofter av lagrar.

Än majestätisk han skred som förr
Vid orgelbrus genom domens dörr,
Han skred bland de stores grifter.
För honom templet tillsammans band
Hans Gud, hans land,
Hans tro och hans älskade hjältars bedrifter.

Och stum därute han kunde stå
Och se dess torn i det matta blå
Med kvällsol på koppartinne,
Som ginge hans tankar kring minnets hem
På vakt för dem,
Som slumrat från bragder i marmorn därinne.

Själv var han ej färdig att söka frid;
Uti hans Atland, hans levnads id,
Det fattades ännu mycket.
Av hans berömmelses monument,
I bild och pränt,
Där lågo än delar och väntade trycket.

Så satt han en afton vid egen härd
Bland hopade skatter ur forntidsvärld,
Klenoder för själ och öga.
I handskrift verket låg helt tillreds --
Han var till freds!
Allt annat i livet betydde nu föga.

Men tyst -- ett anskri, ett väktarrop!
Med brådiskande fötter en uppskrämd hop
Utefter gatan hörs trampa.
Ett eldsken ger dag åt det mörka hus,
Och i dess ljus
Förlorar sig skimret av forskarens lampa.

Se, lågan växer -- med prasslande brak
Hon föres av vinden från tak till tak,
I kojor näring hon finner.

Det är ej nu några gårdar mer,
Ej ett kvarter,
Nej, jämmer och skräck, det är staden, som brinner.

Det härliga templet i götisk prakt
Än bryter den rasande brandens makt,
En klippö i hav av lågor.
Som nödrop sänder det klockors skall
Kring Fyrisvall,
Kring dagsljusa slätter och rodnande vågor.

Ren slicka flammor båd' torn och skepp.
Vem vrider rovet ur härjarns grepp?
Vem djärves att livet våga?
Vem tar befäl över rådvill här?
Det Rudbeck är,
Den starke, som låga kan sätta mot låga.

På Gustavianum, i brandens tjut,
Sin post han valde -- här höll han ut,
Fast hettan glödgade plåten.
Han ledde försvaret med fältherrblick
Och hjälteskick,
Så själve kung Karl skulle varit belåten.

En klagan höjdes ur folkets brus:
»I Svartbäcken brinner professors hus!»
Hans stämma med tordönsstyrka
Ljöd klar tillbaka ur rök och kvalm,
Som förr hans psalm:
»Mitt hus kan få brinna men icke min kyrka!»

Hon brann icke heller. Han seger vann
I strid med härjaren man mot man
Att minnenas tempel värja.
Den väldiga stommen stod oskadd kvar,
Fastän dess par
Av prunkande spiror ej stått till att bärga.

Men så var ock segrarens styrka slut.
Ur Gustavianum han fördes ut
Med svedda kläder och lockar,
En bruten gubbe med slocknad röst
I kraftflöst bröst,
Han bars bland ruiner och kolande stockar.

Åt sidan hopen steg vördnadsfull,
Då till en koja vid Svartbäckstull
Sin kosa nu tåget styrde.
På vägen Rudbeck fick se sitt bus --
En hög av grus!
I askan av Atland än gnistorna yrde.

Hans levnads gärning var ett fragment,
Hans ryktes tempel till stoft var bränt,
Atlantikan kom till korta.
Det svällde en tår bak hans ögonlock;
Han log ändock --
Den flyktiga skymten av svaghet var borta.

Han lyfte sitt huvud, han såg sig kring,
Han fann sig i sina studenters ring,
På trofasta armar bäddad.
Hans läppar viskande rörde sig:
»Stor sak med mig!
Men kyrkan, den riksens klenod, hon är räddad.

Mitt eget verk det är grus och mull,
Men Sverige, det vet jag, slås ej omkull,
Och därför jag tryggt kan flytta.
Om blott min kärlek -- jag har ej mer --
Står upp i er,
Så har gamle Rudbeck dock levat till nytta.»

Välsignande sträckte han ut sin hand:
»Gud skydde Carolus och vårt land,
Och, gossar, farväl med eder!»

I dörren ännu han avsked bjöd,
Och vivat ljud,
Men sakta, helt sakta, ur vikande leder.

I Ryssland

Den ryske bonden lämnat sin plog
Och lurar med hand på hane.
Ett skott ur löven i skymmande skog
Blir svenske kungens bane.

Sen soluppgången de dragit förbi,
De långa, mörka kanoner,
Med blanka kyrasser gult rytteri,
Till fots de blå bataljoner.

På blöta vägar vid hästars tramp
De tunga vagnarna rassla,
Där skramlar betsel, där klirrar pamp,
Och kvistar knäckas och prassla.

Vid eftertruppen, där faran är
Och bakhåll på snåren glänta,
Där följer Karl sin tågande här,
Där är han säkrast att vänta.

Giv akt, där spränger en smärt och lång
Gestalt, som fienden känner.
Liksom en kattlo hukad till språng,
Sin hane bonden spänner.

Vid ögat redan han bössan höll,
För hjälten rågat var måttet,

Då i det samma ett höstlöv föll
För siktet och hindrade skottet.

Bland bladen drog en isande fläkt,
Som komme Vintern, den kalla,
Som sade dess susande andedräkt:
Än får ej den mäktige falla!

Först vill jag andas frost på hans krans
Och rost på hans härdade klingor,
Först vill från stäppen jag hämta till dans
De vita, yrande flingor.

Hans fall på ärans och segerns höjd
Ej båtade Ryssland, mitt rike;
Först måste jag bädda i snön med fröjd
Den här, som ej hade sin like.

Stenbocks kurir

Är det den vilde jägarn,
Som sätter av i sträck?
Ur stugan tittar bonden
Med undran och med skräck.
En mörkblå ryttarkappa
Som i en blixtn han ser,
Pistoler, älghudskyller --
En kronans officer.

Stortidender för visso
Den för, som har så brått.
»Gud hjälpe oss, med dansken
Har säkert slaget stått!»
En ängslig fråga, vågad

Av gamle fader Lars,
Bak den försvunne ryttarn
I tomma rymden bars.

Han redan är långt borta
Liksom en skjuten pil,
Ännu i natt han hinner
Väl några goda mil.
Ej ro, ej rast, ej vila,
Så heter hans paroll,
Och efter honom stupat
En häst för varje håll.

Av Skånes våta lera
Hans dräkt är fullbestänkt,
Ur Smålands gråstenshällar
Hans fåle gnistor sprängt,
På Roxens tärda isar
Han nyss för livet stritt,
Bland Sörmlands hala backar
Nu brusar fram hans ritt.

Den forne nummerhästen,
Av skum och blod betäckt,
Tycks gripen av en iver
Med ryttarens i släkt.
Han också stått i ledet
Och offrar glad sin hud
För att i morgon bära
Till Stockholm Stenbocks bud.

Ja, vissten I det bara,
I Sveriges spridda tjäll,
Där bön om seger sändes
Med psalmen upp i kväll!
I djupt försagda hjärtan,
Ja, anaden blott I,
Vad dessa hovar sade,
Som dånade förbi!

För första gång på länge
Göt marssol ut sitt gull
På Stockholms stad, då vakten
Fick brått vid Södertull.
»Kurir ifrån grev Stenbock!»
Upp flyger bommens slå
För ryttaren och hästen,
Halvdöda båda två.

Vid Slussen störtar skymmeln,
Han mäktar icke mer.
Till fots den trötte krigarn
Till slottet sig beger.
För kungahuset har han
Ett krutröksvärtat brev,
Som generalen lutad
Mot sadelknappen skrev.

I borgen, byggd av Wrangel
På Riddarholmens ö,
Med flygeltornens rundlar
Vid strand av Mälarsjö,
Fru Hedvig Eleonora,
Den höga ättemor,
Ett stöd för Karlar trenne,
I sorg och oro bor.

Hur har i ångest fordom
Hon vakat mången stund,
Då maken stred vid Warschau,
Då sonen stred vid Lund!
Sist ljud i hennes öra
Pultavas dunderskall;
Det bud, härnäst hon väntar,
Kan vara Sveriges fall.

I sitt gemak hon sitter,
Den gamla drottning god,

Sondottern, stolts Ulrika,
Står stel liksom en stod.
Ett enda ord ej kommer
Från pfalsisk underläpp,
Och hela hovet tiger,
Man hör blott urets knäpp.

Men vilket sorl i trappan!
Nu dörr på dörr slås opp.
Fontanger och peruker
En viskning genomlopp.
En kammarsven förkunnar:
»Kurirn, ers majestät!»
Med vördnad träder hovet
Tillbaka några fjät.

Av två drabanter ledes
En halvt avsvimmad man,
I tunga ryttarstövlar
Med möda vacklar han.
Vart steg på golvet lämnar
Ett spår av Sveriges jord.
Han bjuder till att tala --
Då tryta sans och ord.

Med lugn på skrynklig panna
Men dödsblek som en hamn,
Den ädla fru sig reser
Ur kronprydd länstols famn.
»Sitt, herr kornett!» hon säger,
Och hovet skåda får
En syn förutan like:
Han sitter, och hon står.
Hon vinkar -- och in bäres
En mäktig dryckesmugg,
Där hög i drivet silver
Kung Karl ses skifta hugg.
Det renska vinet pärlar

Vid kannans blanka rand;
Hon räcker den åt krigarn
Med stark, fast åldrad hand.

»Som brav soldat, det ser jag,
Er plikt I redligt fyllt,
Av mig och av oss alla
I tacksamhet förskyllt.
Tag detta som ett minne --
Drick först er konungs skål
Och låt oss sedan höra
Er sändnings föremål!»

Hans läppar knappast fuktats
Av druvans gyllne blod,
Förn till hans kinder strömmar
Ånyo livets flod.
Han stiger upp, gör ställning --
Till alla svenska bröst
Når lik en ängels stämma
Den enkle krigarns röst.

»Den sista februari
Vi med den Högstes makt
Vid Hälsingborg i drabbning
Vår ovän nederlagt.
Vi ha troféer, fångar
I flera tusental,
Som närmare här skriver
Vår tappre general.»

Den gamla Karlamodren
I tårar strålar blid:
»Nu låt Din tjänarinna
Få fara hem med frid!»
Bland snyftningar av glädje,
I högljudd jubelkor,
Prinsessans anlet ljusnar,
Hon liknar då sin bror. –

Därutanför kring slottet
Ren mängden böljar tät,
»Victoria!» och »Stenbock!»
Det som ett tordön lät.
»Som Gideon han fäktat,
Den riksens trogne jarl!
Nu bytes sorg i lycka,
Nu få vi hem kung Karl!»

Allt djupare på torget
Sig skockar folkets hop.
»Vi vilja se kuriren!»
Så hörs ett allmänt rop.
När borgens port upplåtes
Och äntligen han röjs,
Av hundra armar fattad,
I luften strax han höjs.

En storm av frågor susar
I samma andedrag,
Envar vill veta mera
Om denna stora dag,
Där spörjes mer än tio
Att svara på förmått,
Om Burensköld och Dücker
Och om »geschwinda skott».

Och han, som budet bragte,
Det gäller honom ock.
Man kyssa vill hans händer
Och röra vid hans rock.
Är det en härlig seger,
Vars make icke sports,
En sådan ritt ej heller
I mannaminne gjorts.

Från arsenalen dundrar
Med jämna mellanrum

Den åska, vilken världen
För alltid trodde stum.
Och alla hjässor blottas,
Då segerfröjdens tolk,
S:t Gertruds klockspel, ringer:
»Nu tackar Gud allt folk!«

Stenbock vid svarvstolen

Det är så skärande kallt i kväll,
Och frosten på gallrat fönster
Däruppe i Fredrikshavns kastell
Har ritat sällsamma mönster.
En skog av finaste uddar och spjut
Hon smider i silvrat glitter,
Liksom till tävlan hon manade ut
Den fånge, vid svarvstoln där sitter.

I lampans flackande, gula sken,
Som rörs av vinddrag därinne,
Han snider ur vitaste elfenben
Ett drömslott med tandad tinne.
Då tanken våndas i frätande sorg
Och livet är tröstlöst mulet,
Han flyr till drömmarnas leksaksborg
Och drejar det snurrande hjulet.

Den hand, som svingade Sveriges svärd
Och härar till seger fick föra,
Nu sysslar maktlös och febertärd
Med sköraste dvärgagöra.
Belägrat lutar hans land till fall;
Bak ramlande murar det strider.

Dess bröstvärn springa med knall på knall.
Men fången han drömmer och snider.

En borg han reser ur vallens ring,
Där Svea tronar i lycka,
Och dotterstäderna runt omkring
Som sköldar tinnarna smycka.
Här, Alt-Stettin, är din grip att se,
För Wismar är buffelns änne,
Där Revals lejon, de trogna tre,
Och Rigas nycklar, de tvenne.

Du byggnad av snille och hjältemod,
I svenska bröst oförgätlig,
Som sammankittats av trofast blod
I sekler med möda omätlig,
Du, Karlars kärlek, Gustavers hopp,
Du, Sveavälde i Norden,
I fångens dröm byggs du åter opp,
Sen du har grusats på jorden!

Men lyckans likasom svarvstolns hjul
Kan ännu en gång sig vända,
Och ännu kan fana blå och gul
Gå fram till seger måhända.
Än lever kung Karl. Sin goda sak
Han värnar med värjan i handen.
Ett åskmoln, laddat med blix och brak,
Han står på den skånska stranden.

Där blickar han ut över Sundets våg,
Som hastigt lade sig frusen,
Och leder mot isen ett hotfullt tåg
Av bussar väl tjugotusen.
Blott kölden håller sig lika skarp,
Ett ramtag vill lejonet måtta
Och griper så i ett väldigt varp
Kung Fredrik, hans stad och hans flotta.

Hur noga från kunskap därutifrån
Den fångne fältherrn man stängde,
På vägar, som bjödo bevakning hån,
Ändock till hans öra det trängde:
Han vet, fast sluten i fängslets famn,
Vad häpna ryktet förkunnar,
Den nyhet, det åskslag, som Köpenhamn
Upprepar med tusende munnar.

Han vet det. Kanske i morgon ren
Får Sveriges öde förvandling;
Vad fången leker i elfenben,
Det utför kung Karl i handling.
En ring i det stora förbundets ked
Ett lyckligt svärdshugg kan bräcka --
Då lossna de andra. Räddning och fred
Är vinsten -- vill kölden blott räcka.

Ett hävdens jätteblad, vitt ännu,
Är Sundets snöfält det vida.
Han ser det -- han hör, hur i takt och tu
De blå bataljonerna skrida.
Hör, trummor och valthorn! Han känner igen
Den marsch, som klingar ur dimma:
För Dalarnes gossar han diktade den
Vid Narva en gryningstimma.

De nalkas. Han ser dem, han känner dem väl,
De trogna, skyllrande leden,
Som hälsade honom ur folkets själ
I krutrök på Ringstorpsheden.
Sitt namn och segerns han hörde än
De döendes läppar stamma.
Här komma de åter i andra män,
I nya och dock de samma.

Det är ju de samma ögon blå,
Den samma vitgula luggen
Och samma seniga armar också,

Som gett de förfärliga huggen,
Då luften av smatter och hurra var full
Och rader av röda rockar
I rusande anlopp stångades kull
Av Smålands raggiga bockar.

Men i ett nu han förgäter allt --
Hur stormande hjärtat klappar
Inför en reslig och smärt gestalt
I rocken med mässingsknappar!
Mot pampen lutad, på gammal sed
Kung Karl sin hand honom räcker,
Och böjd över älghudshandsken ned
Med kyssar han handen betäcker.

Han känner, hur avund har skött sitt spel
Hos hjälten den fångne att svärta,
Hur lömskt de uttytt vart mänskligt fel,
Förtalat hans redliga hjärta.
Ett enda ord är tillräckligt strax
Att väcka de flydda tider:
»Måns Bock, du gamle Måns Lurifax,
Så fick jag dig åter omsider!»

Så drömmer den fångne. Hjulet står still,
Han lever bland blåklädda troppar.
Det bräddfulla hjärtat blott brista vill,
På kinden så varmt det droppar.
En vindstöt -- i fönstret en vinande skräll!
Ur sina syner han spritter.
I fängslet på Frederikshavns kastell
Allena vid svarvstoln han sitter.

Till verkligheten han åter kom
Vid lampans flackande flamma.
Därute vinden har kastat om,
Och kölden bröts med detsamma.
På Sundet en plötslig töväderstorm

Nu river isbron den vida,
Och regnet plaskar uppå plattform,
Där taktfast patrullerna skrida.

Ack, Stenbock behöver ej veta mer.
Det luftsloft, han byggde i natten,
I dessa skurar störtar det ner,
Det vart till vatten, till vatten!
Det skimmer av lycka, som lyste opp
I mörka, förtvivlade tider,
Är sakta slocknat i regnets dropp --
Men fången, han drömmer och snider.

Han snider ur vitaste elfenben
Ett drömsloft med tandad tinne,
Där Svea tronar i ärans sken
Orubbligt i sönernas minne.
Då livet likt nattgammal is bedrar,
Som ute på fönstret gråter,
Står minnet lika strålande kvar --
Och svarvhjulet snurrar åter.

Brandklipparen

I

Det var då decembersnön kring Lund
I rödaste tö försmalt,
Det var i den yttersta nödens stund --
På spel stod seger, stod allt.

Den elfte Karl i sin kämpakrets
I fäktandet främst var med,
Hans krona hängde på värjans spets,
Där livregementet stred.

Brillant, en skänk ur kung Ludvigs stall,
En häst för parad och ståt,
Förmådde ej mer vid trumpeterernas skall
Att bära sin herre framåt.

En annan fåle i hast fick tas;
En ryttare sprang av sin häst:
»Tag Blacken -- han är blott av bonderas,
Men står sig båd' längst och bäst.»

Den kung, som trofast med folket gick
Att värna sin ärvda grund,
Sin stridshäst också av folket fick
Till tecken på fast förbund.

Det var en syn för de djupa led,
Då glad efter vunnet slag
Kung Karl den löddrige klipparn red
På denna sin hedersdag.

Kring land och rike blev klipparn känd
Från samma berömda strid,
Hans breda bringa, hans starka länd
Ej tjänte sämre i frid.

Till nejder, där midnattssolen brann,
Till Skånes böljande slätt
Han rastlöst förde den enkle man,
Som mente så väl och rätt.

Var väld å färde, fick bonden ej sitt,
Drog fogde en sveklig vinst,
Då hördes den blackige klipparens ritt,
När brottet det anade minst,

Och höjdes i natten ett vådeldsrop
På stadens fjärmaste malm,
Han sågs i det släckande gardets hop
Bland brakande bjälkar och kvalm;

Och då han nu var en huvudfigur
Sen gammalt i eld och brand,
»Brandklipparen» nämndes det trogna djur
Utöver allt Sveriges land.

II

Det var vid Kungsör, på sin säkra rygg
En sexårig prins han bar.
Hans gnäggning sade: du lille, var trygg!
Jag tjänar dig som din far.

Men liten blev stor. En reslig sven,
Vars sextonde år gick in,
Som herre och kung över svenske män
Tog arv efter fader sin.

Det arvet var trohet hos stora och små,
Var styrka, välmakt och fred
Och lydiga skuldror att vila uppå
Och slutligen Brandklipparn med.

Slet klipparen ont hos sin förre kung
Vid nattlig vådeld ibland,
Hos sonen vart tjänsten först riktigt tung,
Då ropet skallade: brand!

Ty var det ett enstaka hus förut,
Som krävde en släckande flod,
Nu brann det i självaste rikets kant,
Och där måste släckas med blod.

Så klädde sig folket i krigarskrud,
Bantlär över rocken blå,
Gick mangrant ut på en ynglings bud,
Och klipparn han följde också.

Nu gällde det bara gå blint framåt
Emot en beväpnad värld
Och vada i blod på var okänd stråt,
Som Karl pekat ut med sitt svärd.

Och namn som Klissov och Holofzin
Bar ryktet andfått kring jord,
Och barnen därhemma lärde in
De konstiga främmande ord.

Hur kriget slukade tropp på tropp,
Ej spordes knot eller knyst.
I luckorna ryckte blott nya opp
Och skyllrade lydigt och tyst.

Brandklipparen frågade ej: varthän?
Och ännu mindre: varför?
Men travade friskt bland snön i Ukrän
Som på sin äng vid Kungsör.

Från segerns förstfödde son till sist
Tog lyckan tröttad sin hand;
En här, förtunnad av köld och brist,
Förblödde på Vorskla strand.
Omkring sin hjälte slöto de blå
En ständigt glesnande mur,
Ej död, ej trældom de aktade på,
Blott han komme lyckligt härur.

»En häst, en häst att rädda vår kung,
Ur hängbår krossad och stjälp!»
Brandklipparen kom över rökhöljd ljung,
På honom kungen vart hjälpt.

Med blickar och gnäggningar sade han till:
Än kraft i senorna finns.
Vår sårade herre jag akta vill
Som fordom min lille prins.

Till turk och hedning nu färden bar.
Bak Dnjeperns brusande flod
Brandklipparn med kungen i gott förvar
På räddande stranden stod.

Snart lyste mot Karl och hans trogna häst
Halvmånen på Benders torn,
Och Sveriges kung blev sultanens gäst,
Och klipparn fick turkiskt korn.

Men huvudet hängde, han sågs försmå
Ett foder av läckraste smak --
Han hade ej vant sig beskydd att få
Och kost under främmande tak.

Mot konungens händer han strök sig lent,
Och ängsligt hans gnäggning ljöd:
Säg, skola vi så bliva borta rent
Från Sverige och Sveriges bröd? –

Den länge sitter vid andras bord
Från ljuv omsider blir led,
Och på sin trotsige gäst från nord
Blev turken slutligen vred.
Sen först med lämpor han gjort försök,
Den krumma sabeln han drog,
Och klipparn stod åter bland eld och rök,
Och kungen han högg och slog.

Det var blott ett avskedsskämt, en lek
Just efter kung Karls natur,
Och paschan själv steg baklänges blek
Ur lejonots farliga bur.

Brandklipparen gjorde som sin monark:
En turkisk häst kom för när,
Men strax av järnskodda hovar en spark
Han fick sig för sitt besvär.

III

Kung Karl kom åter ur Österns band.
Hans länge förmörkade sol
Ånyo blodröd vid himlens rand
Steg, färgande nordens pol.

Att blåsa på krigets slocknande härd
Han red genom dag och natt.
För sådan herre och sådan färd
Var klipparn för gammal och matt.

Det var vid Lund. På de vida fält
I rader blänkte gevär.
Den tolfte Karl upp till mönstring ställt
Sin yngsta, sin sista här.

Han fann ej de solbrända bussar mer
Med muskler gjutna i järn;
I gossar, som tyngdes av vapnen ner,
Såg Sverige sitt hopp och värn.

Ur landets hjärta en viskning steg:
Se här mina sista barn!
Vem plöjer min åker, vem sår min teg,
Vem tröskar och kör till kvarn?

För fyrti år sen på samma slätt,
Som här ditt öga kan se,
O kung, jag lovat mig helt åt din ätt,
Nu har jag ej mer att ge.

Kung Karl fick höra ett långsamt tramp,
Såg Hultman, sin gamle lakej:

»Vad leder du där för en ömklig kamp,
Ty Blacken är det väl ej?

Jo, sannerligen är det ej han...
Välkommen, gossen min, hit!
Jag undrar, om ännu du trava kan?
Du kunde det sist i Turki't.»

Kung Karl i sadeln svängde sig opp:
»Nå, känner du slätten vid Lund?»
En darrning flög genom klipparns kropp,
Han segnade ner mot grund.

En sakta gnäggning han från sig gav,
Det låg en klagan däri:
Jag mäktar ej mera -- herre, sitt av!
Jag tror, att det är förbi.

Kung Karl stod tankfull en lång minut:
»Vad, Blacken oss överger,
Då våra mödor rättan få slut
Med ära i norskt kvarter!»

Nu dånade trummorna över hed;
Mot himmel blygrå och kall
Försvunno i fjärran de mörka led –
De drogo till Fredrikshall..

På Värnamo marknad

Vid Värnamo på marknaden
En aftonstund det var,
Då Per och Kersti bytte ring
Som troget fästepar;

Sen skildes de att taga tjänst,
Envar med mod och hopp.
»Om sex år ses vi här igen» --
Så hade de gjort opp.

Och Per han kom till kyrkherrgåln.
Fastän hans tjänst var sträng,
Så slapp han att gå ut som knekt --
Man tar ej prästens dräng;
Och Kersti hos befallningsmans
Fick sköta plog och harv,
Som blivit kvinnfolksgöra nu
I Carols tidevarv.

I sina träskor gingo de
Den tunga mödans stråt
Och rörde aldrig av sin lön
En enda kronans plåt.
»Om sex år», så det hette jämt,
»Då blir det annat slag,
Då ha vi sparat samman nog
Att bygga hjonelag.»

Och tiden skred med snäckans fjät
Evinnerligen lång,
På många månader ibland
De tu knappt mötts en gång.
För dans och lek var ingen böjd
I dessa sorgens år,
Men efter väntans mulna tid
Vart sjätte gången vår.

Av ljuvlig oro brunno då
Båd' ungersven och mö,
Från alla hagar kom en doft,
Det glittrade på sjö.
Utav ett vårregn tvagen nyss
Den späda grönskan log,
Och göken gol för fästefolk

Långt hän i dunkel skog.

Den arma svenska jorden nu
Sig gjorde riktigt grann
Och sken som utur tårar upp
Till lust för fattigman
Och strödde glada färgers prål
Längs varje dikesvall,
Liksom i vintras aldrig smällt
Ett skott vid Fredrikshall.

Vid Värnamo på marknaden
De möte stämt, de två,
Bland magra stutar var ej svårt
Varann att hitta på;
Med rörelse och köpenskap
Det jämmerligt gått ned,
Fastän det sports, att herrarne
Snart skulle göra fred.

Men prästgårds-Per han hade mynt
Och var så morsk och käck,
Och slantar hade Kersti ock
Uti sin kjortelsäck.
Med ögon strålande av fröjd
De satt sig i en vrå
Och klingade med pengarna
Och viskade som så:

»Nu, vännen lilla» -- sade Per --
»Är jag min egen karl
Och kan ta upp ur ödesmål
Det torpet efter far.
Med nitti daler fick jag ut
Min lön i kyrkherrgåln --»
»Och jag har sexti», Kersti sad',
»Då står man sig i Småln.»

»Men hör du, Per» -- från Kerstis drag
Här leendet försvann --
»Den sortens pengar, som vi fått,
Jag aldrig lika kan.
Det kallas nödmynt, säger folk,
Och det är visst och sant,
Det kostat nöd att skrapa hop
Den styvern slant för slant.

Men det är bara koppar, Per --
Med Görtzens gudar på
Och namn, som ingen kristen själ
Kan lära sig förstå.
Jag vore nöjd, om pengarna
Blott bure kungens bild --
Tänk, Per, om smulan, som vi ha,
Rakt skulle gå förspild!»

»En stolla är du, Kersti lill'!
Mig klockarn bättre lärt:
Det är den höga kronans mynt
Och guld och silver värt;
Och denne krigsman, som du ser,
Med lejonet bredvid,
Så flink och färdig, är kung Karl,
Just som han drog i strid.

Nog är det rätta pengar, du,
Det bar ej någon nöd!
Ej kronan tar med svek och list
Från fattigman hans bröd.

Kom nu, så gå vi gladeligt
Att köpa till vårt bo
Båd' slev och gryta, tösen min,
Och först och sist en ko.»

I marknadsbråket vandrade
De tu med muntert mod
Och tittade och prutade
På allt från bod till bod.
Då skar igenom folkets sorl
En röst av välkänt ljud...
Hos Per och Kersti klack det till --
Här kommo onda bud.

I rock av blanka knappar prydd,
Med ämbetsnäsa röd
Och stämman barsk klev länsman fram
Och allmän tystnad bjöd.
Han öppnade ett tryckt plakat,
Och hastigt runt omkring
Slöt sig med häpna anletsdrag
En stum åhörarring.

Det var med alldenstund, ithy
Och mer av samma sort
Ett kungligt brev, där meningen
Så kunde fattas kort,
Att kopparbiten, som i går
För daler gått och gällt,
Numera gällde ingenting --
Och så var det beställt.

Så gruvlig dom i förstone
Ej Kersti fullt förstod:
»I nåder slöts ju skrivelsen,
Och drottningen är god!«
Men Per, som stod där blek, begrep
Omsider denna nåd:
»Ack nej, du Kersti, stackars tös,
Här finns ej någon råd.» --

Vid Värnamo på marknaden
Det var en aftonstund,
Där vandrade ett fästepar

Med sorg i hjärtegrund.
Med bittert löje Per såg fly
Sin fagra lyckodrom,
Och bakom randig förklädssnibb
Flöt Kerstis tåreström.

De satte sig bland blommorna
På daggig åkerren,
Bak fjärran skogar dunkelblå
Sjönk kvällens rosensken.
Emellan tallar steg en rök
Ifrån ett litet hem --
Ack, hoppet om en egen härd
Var slocknat ut för dem!

Det suckade så tungt i norr --
Det var en sorgegök,
Och djupare i förkläts famn
Då Kerstis huvud dök.
Så mångt bröst i Sveriges land
Hans dubbelsuck förstod:
Den ena tonen sade *sorg*,
Den andra *tålamod*.

Den starke Per han lindade
Om hennes liv sin arm,
Och veka ord sig bröto fram
Ur svallet av hans harm.
Så mild som månen över sjön,
Kom trösten till hans brud:
»Och finns för oss ej lag och rätt,
Så finns dock Herren Gud!

Vi ha ju hälsan, hurtigt mod
Och raska armar tu
Och börja bara om igen,
Det är ej värre, du.
Vi ta oss tjänst, så får det bli.
Tills glatt en annan vår

Vi sätta bo och köpa kon,
Som ej vart köpt i år.»

Han talte många andra ord
Av kraft och bergfast hopp,
Och Kersti mellan tårarna
Såg ur sitt förklä opp
Och frågade med ögat ljust
Av kärlek och av tro:
»Så råkas vi om sex år då
På nytt vid Värnamo?»

Hemkomsten

Det blåser en bitande nordanstorm,
Och drivorna växla beständigt form.
På slätten, än bar och än överyrd,
En vandrares ensliga färd är styrd.

Nyss syntes han icke om vägen viss --
Nu rätar han sig i sin blå kommiss
Och trampar åstad som på krigarstråt,
Som virvlade trummor i vindens låt.

När skymningen faller så tung och grå,
Ej tindra på fästet de stjärnor små,
Men bygden, med skimmer från stuguknut,
Då breder sin stjärniga karta ut.

Den spejande vandrarens skarpa blick
Rådfrågar i fjärran var strålig prick --
Ej alla, han mindes, dock tända sig,
Ty härdar ha släckts i det långa krig.

Nu sänker sig natten, en kolsvart korp --
Då lyser det svagt i ett litet torp;
Men vandraren hejdar sig, plötsligt varm,
Och hjärtat är skälvande i hans barm.

Där är det -- därborta vid skogens rand --
Det ringaste hemmet i Sveriges land.
Där har han sin barnblick ur vaggan höjt,
Där har han som yngling på åkern plöjt,

Där tog efter fader han kronans rock,
Där fäste han henne med ljusgul lock,
Den leende Anna med grop i kind --
Han ser henne ännu vid kyrkogrind!

På söndagen vigdes de hop av präst,
På måndagen kom där ett bud till häst,
Som bragte ett brådskanie: I gevär!
Till Polen att stöta till kungens här!

Från bruden den unga då vek var ros.
Den morgon, med truppen han drog sin kos,
Hon packat hans ränsel och sväljt sin tår --
Han minns det, som hade det skett i går.

Sen dess genom Ryssland han trumman följt,
Där isiga skurar och blodregn sköljt,
Han vadat i strömmen vid Holofzin,
Som piskades skummig av kulors vin,

Han stått vid Pultava bland bröders lik
Och värnat sin fanas förslitna flik,
I tretton år fånge vid Volgas strand
Han hörde från hemmet ej minsta grand.

Så blev han då fri. -- Över Stockholms torg
Ledsagades han till kung Fredriks borg.
Där fick han en daler, en sprittny skrud,

En nickning: »Min gosse, gå nu med Gud!»

Till hemmet, till hemmet blott bar hans väg:
»Hur är det med Anna på torpet, säg?»
En mötande bonde på ensam led
Han sporde men kunde ej få besked.

Nu träder han inom sitt rå och rör,
Med handen på låset han hör och hör.
Han släpper det åter. Som barnet svag
Han står med arbetande anletsdrag.

En suck utur djupaste hjärtegrund,
I tretton år sparad för denna stund --
Och böjd över murknande fönsterpost
Med läpparna tinar han rutans frost.

Han ser, när det flämtar från spisens vrå,
Det målade skåpet med årtal på,
En fällbänk av furu, helt rätt och slätt,
Ett träsnitt på väggen -- kung Karls porträtt.

Han ser i ett endaste ögonblick
Sin torftiga stuga i gammalt skick,
Allt återfinns, ända till bössans spik --
Men kvinnan vid vaggan -- vem är hon lik?

Är detta skön Anna? Från forna dar
Hon har sina ögon, de fagra, kvar;
Men eljest hur åldrad, hur tärd och arm!
Nu bjuder hon barnet en vissnad barm.

Och mannen, som sitter och binder not,
Är fiskarens Jan med sin lama fot.
Då gråhårsmän rycktes till härens led,
Han skontes som krympling och slapp gå med.

Allt mattare skenet sig göt från spis,
Än vandrarn stod kvar som en bild av is.

I tretton års trälldom hans tanke gick
Med frågor till hemmet -- nu svar han fick.

Snart glimmar en gnista ej mer på håll.
Han lämnar i mörker sitt gamla tjäll.
Vart styrde han kosan? Du spörja får
Den nordan, som yrde igen hans spår.

Om morgonen tidigt, är sägen sann,
Den fattiga Anna förvånad fann
En påse med slantar vid låset fäst,
På botten en daler -- en sällsynt gäst!

Slottsherren

Välkommen, käre herre min,
Ej Moskovs fånge mer!
Vi väntat här år ut, år in,
På freden och på er.
Er fogde hälsar eder glad
På gammal trofast art,
Och godsets folk står här i rad,
De få, som kriget spart.

Väl möta er vid första steg
Betryck och fattigdom,
Väl ligger osådd mången teg,
Och mången gård står tom,
Med hjärtan klappa varmt och gott
Inunder sliten dräkt
För er, det sista ädla skott
Av älskad husbondsläkt.

Vi veta, att som karlakar!,
Där striden hetast stod,
För oss och salig konung Karl
I vågat liv och blod.
Som en brunlockig ungersven
I lämnat fädrens slott;
Ert hår, då nu vi ses igen,
Sibirien gjort grått.

Hur ville vi ej glätt er syn
Med fält av gulnat korn,
Med flaggor, bortom skogens bryn,
Från edra stolta torn!
Ack herre, tyngst av allt det är
För mig att tala om,
Hur hit till våra Roslagsskär
Den grymme härjarn kom.

Vad skada här han bragt åstad
Från grinden ej vi se
För dessa täta gröna blad
I åldrig lindallé;
Men bakom den är allt i grus
En brandmur, svart av rök,
Står ensam upprätt av ert hus
Sen ryssarnes besök.

Då fienderna seglat av,
Vid brandens gny och brak
Jag in i brasan mig begav
Att rädda blott en sak.
Jag ryckte från rustkammarns vägg
Er stamfars fältherrsvärd
Och kom, fast svedd i hår och skägg,
Med det ifrån min färd.

Vill Gud, skall jag få se er hand
En gång det draga käck

Till hämnd för vårt beträngda land
Och moskovitens skräck.
Men tills den kommer denna stund,
Klenoden pryda må
Er borg, som snart på gammal grund
Ur askan upp skall stå.

De gode bondemänner här
Ha grundat ut ett sätt
Att visa eder, huru kär
De alltid haft er ätt:
De bedja som en gunst allen
Att för ert nya slott
Få fälla timmer, bryta sten
Mot halv dagspenning blott.

Den gamle slöt. De hunnit fram
Till öde, mörk ruin.
Bland grus och spillror allvarsam
Stod hemvänd karolin.
Vid härjad hård för Sveriges son
En bild rann upp i håg
Av landet, han drog ut ifrån,
Och det, han återsåg.

Hans blickar vilade därnäst
På folkets tysta flock,
En skara bara och gubbar mest
I lappad helgdagsrock.
På magra kinder hungerns spår
Förtydas kunde ej.
Ur slottsherrns öga brast en tår,
Han sade: »Vänner, nej!

Slikt offer tar jag ej emot
För denna stenhops skull,
Så länge obrukt finns en fot
Av mark för skördegull.
Jag reser nöjd mitt enkla tak

Av svensk och kärnfrisk fur;
Det blir dock yppiga gemak
Mot dem, jag sist kom ur.

Det vore skam, om i vår nöd
Mig snärde högmods garn.
Jag vill se kinden åter röd
På dessa bleka barn.
Den kraft, vi räddat, är för god
Att gå till sådan gärd;
Jag lärt, vad folkets svett och blod
Och vad dess fyrk är värd.

Hav tack, min trogne fogde du,
För klingen, som du frälst!
Av ägodelar var den ju,
Vad jag bevarat helst.
Sin bästa ära fick från den
Det slott, som sjönk i stoft;
Med klingen följer äran än
Till hem med lägre loft.

Från gyllne högsal svärdet ned
Till furuväggen gått;
Vårt gamla Sverige lär väl med
Få dela lika lott.
Men om ej mer som förr i glans
Till fjärran land det bär,
Vi äro närmare till hands
Att akta våra skär.

Tillräckligt blod för all min tid
Jag sett förspillt i mull
Och längtar bygga upp i frid,
Vad hemma revs omkull.
Om stolta namn från bragders dar
Här ordats mer än nog;
En är vår äldste ättefar,
Hans vapen hette plog.

Av ärlig Dannemoraätt,
Dess järn i åkern skär
Så djupt som svärd och bajonett
I en fientlig här.
Dess börd att pröva längtar jag
Mot ogräs och mot nöd,
Jag längtar se de säkra tag
För självbestånd och bröd.»

Regementets kalk

Ditt regemente, Västmanland,
Tar blank musköt i stadig hand
På Salbo övningsbana.
Totalt förstört i Carlos fejd,
Fulltaligt nu, i hemmets nejd
Det åter mönstras under blågul fana.

Vart än man ser, av hjässor grå
Ej skönjas fler än summa två
Ungt folk är hela resten.
Ifrån Pultavas bistra dar
Av gamla stammen finnas kvar
Allenast tvenne -- översten och prästen.

Sen tretton år i oväns band,
Sin frihet och sitt fosterland
De återfått med freden.
De återfått varandra ock,
De vänner två med grånad lock,
Som mötas här framför de unga leden.

Kommando ljud: Gevär för fot!
Och översten går prästen mot
Med öppna armar genast.
När krigarn famnar Guds soldat,
Han viskar: »Göran, vän, kamrat,
Så ses vi! Minns du, när vi sågos senast?

Pultavas vakteld! Du och jag,
Vi sutto där bland dystert lag,
I våra kappor höljde.
Ej mer om seger drömde vi,
Vi kände, att det var förbi,
På övermodet Herrans tuktan följde.

Då talte du -- jag hör din röst --
Så alla dessa hårda bröst
I nattens timmar veknat.
För syndens straff och lagens hot
Vi böjde oss och gjorde bot,
Vi, som för dödens närhet aldrig bleknat.

Och nu, vid dagens första sken,
Ur ränseln tog du kalk, paten,
Gav trösten efter riset.
I gyllne regementsklenod
Du räckte kring Dens dyra blod,
Som bjudit rövaren till paradiset.

Min tunga stammade Hans namn,
Då klämd i övermaktens famn
Jag såg min flock förblöda,
Och dignande med fyra sår
Vid kungens sönderskjutna bår,
I tvenne dygn jag kvarlåg bland de döda.

Ty vill jag nu med mina män
Mig åter böja inför Den,
Som lyktat fångenskapen,

Som fört mig hit ur mödor mång,
Att jag får se mig än en gång
Bland Sveriges vackra ungdom under vapen.»

Allvarlig karolinsk kaplan,
Med långskägg över svart kaftan,
Sin krigsbror tala hörde.
Så kom hans djupa röst till svar:
»Ja, Herrans under visst det var,
Som oss från Babels älvar återförde.

Som du jag minns den juninatt,
När kalken, regementets skatt,
Jag fyllde sista gången;
När den gick kring med tröstens ord,
En trumma var mitt altarbord,
Och ryssarnes revelj var orgelsången.

Man slogs. Till trossen flög ett rop:
I fiendernas stora hop
Förkvävs infanteriet!
Jag såg, hur Olof Hermelin
Med dödens aning i sin min
Lät bränna papperen i fältkansliet.

För mig låg blott en sak till hands:
Att dölja helga kärlens glans
För byteslystna ryssar --
Vår kalk, en skänk av Carols hand,
Som bjudit nyss sin blanka rand
Åt mina bröders sista andaktskyssar!

Bredvid en trädgrupp, som där stod,
I jorden gömdes min klenod
Till lättnad för mitt hjärta,
Då fångenskapens bittra kalk
För trossknekt som för fältmarskalk
Snart bräddades med utsäglig smärta.
Hur det oss gick -- det vet du själv.

Långt bortom Volgas breda älv
Det vart min lott att slava.
Tatar jag tjänte och kalmuck
Och lärde tåla utan suck
Men glömde aldrig dungen vid Pultava.

När frihetsbudet hann vår ort,
Hur kände varje fånge fort
Sin fot till hemmet dragen!
Man vart ej färdig hastigt nog --
Men mig min plikt tillbaka drog
Till olycksfältet, där vår här vart slagen.

Jag förde ut min föresats --
Fram till vår huvudskalleplats
Jag kom på trötta fötter
Och grov en natt på välkänt rum
Mitt heliga depositum
Ut under hagtornsbuskens sega rötter.

Befriat från sin bädd av grus,
Jag såg det blänka vid det ljus,
Som stäppens stjärnor sände.
Med hjältens krönte namnbokstav
I glans ur sin Pultavagrav
Det dyra minnet rostfritt återvände.

Jag spiller inga ord i dag
På faror, nöd av tusen slag
I öknar hundramila.
Alltnog -- vid Herrans starka hand
Helbrägdade nådde jag vår strand
Och står nu här i hemmets sabbatsvila.»

Han teg. Den stränge mannens blick
Av glädje varmt förklarad gick
Till altaret på renen.
Uppå dess disk, av grästorv redd,

Med snövit duk däröver bredd,
Stod regementets kalk bredvid patenen.

En tigande omarmning än
Förente trofast vän med vän
På hemmets gröna slätter,
Där våren höll sitt intåg då
Ihop med nya gossar blå
Och vita tält och blanka bajonetter.

Kommando åter ljud: Giv akt --
Formera fyrkant! -- Det var sagt.
Att tacka och att prisa
Koralen steg mot himlen lugnt,
Där lärkan lik en strålig punkt,
Högst uppe sjöng sin frihets sälla visa.

Hattar och mössor

Man har stigit upp från bordet
Hos den gamle generaln,
Sedan politiken ordet
Fört vid tårtan och pokaln.
Damastdräll med pontak på
Tjänarena undanstöka,
Gubbarne ha gått att röka,
Och de unga glamma få.

Glamma? Kommer ej i fråga!
Se, de vackra fröknar två,
Huru de av vrede låga,
Där de mot varandra stå!
Nämnas Gyllenborg och Horn,
Stampar lilla röda klacken,
Och vid trotsig knyck på nacken
Flyga lätta puderkorn.

Med ett ögonpar som natten,
Fröken Märta oförsagt
Svär, att endast under hatten
Svea komma kan till makt.
Avgjord vän av motsatt tro,
Liten Malin, blåögd fröken,
Kan ej tadla nog försöken
Att förstöra landets ro.

Ett par unga Martisgossar
Bistå var sin amason,
Ivrigare trätan blossar,
Går alltmera på person.
Hetsigt vin och hetsigt blod
Släta fänrikskinder färga,
Rätt nu slå de på sin värja
I sitt karolinska mod.

Med förbittring fröken Märta
Till sin motpart brister ut:
»Fy, du har ett osvenskt hjärta,
Med vår vänskap är det slut.
Karda ull av Alströms får,
Du förtretliga, du mössa,
Medan vi med svärd och bössa
Följa Carols segerspår!«

Gamle krigarn under tiden
Larmet lockat ut från bål,
Snart hans pipa hela striden
Sveper som i krutröksmoln.
I den fodrade talarn
Vördnadsbjudande att skåda,
Frågar han de vackra båda:
»Men vad är det, kära barn?»

Malin all sin harm och smärta
Gråter ut i morfars famn:
»Det är hon där, kusin Märta,
Som har gett mig vedernamn.
Må hon heta hatt för mig,
Blott jag slipper bli förhånad,
Därför att jag väv och spånad
Anser båta mer än krig.»

»Tappra Märta», morfar säger,
»Gud bevars, vad krigisk brand!
Jag har haft min lust i läger,
Men det föll sig surt ibland.
Pris ske en och var, som kom
Att med balsam läka såren --
Var du glad för de där fåren,
Du så hånligt talar om.

Söta Malin, lilla duva,
Som här vid mitt bröst sökt värn,
Finner du din näpna huva
Mer bekväm än hatt av järn,
Glöm dock icke, att det fanns
Förr en mö, som hette Blenda.
Hon i rättan tid sin slända
Bytte ut mot sköld och lans.

Skam få alla nya, fula
Namn, som söndra våra hem!
Väl jag unnade en kula

Den, som först kom upp med dem.
Svensk, helt rätt och slätt, må bli
Bästa, endaste benämning,
Aska varde varje lämning
Utav allt, som nämns parti!»

Carolus Linnæus

Ett hundraårsminne, den 10 januari 1878

Gamla Sverige, minns du ännu förra seklets morgonväkt?
Mulen morgon, blodig morgon: hjältekungens värja bräckt,
Härrar slagna, fästen tagna, ångestfullt ur folkets själ
Till den fagra storhetsdrömmen ett förtvivlat, vilt farväl!

Sveamoder, van att sända ut i kyller och bantlär
Sina segerglada söner under svajande baner,
Nu hur ängsligt intill barmen tryckte hon de sista få,
Medan vinden drev från skären mordbrandsrök till värnlös vrå!

»Fred!» det ljud från bleka läppar -- från förblödda hjärtan:
»Fred!»

Ack, men i de öppna såren som av eldrött järn det sved:
Ur den mångindelta skölden freden bästa fälten slet,
Nu vårt Leipzig och vårt Narva skulle bli vår magra vret.

Strider, hårdare än fordom under Torstenson och Horn,
Blott för att ur gråstensbacken tvinga några glesa korn!
Världens stolta gång därute fattigfolket mer ej rör,
Seger, makt och ära borta -- vad finns sen att leva för?

Intet stort att skåda upp till! Rådlöst råd och dådlös drott --
Karlars ätt ifrån oss tagen -- vaggan tom på Stockholms slott!
Ingen knubbig lejonunge hälsar festkanonens dån --
Ingen Karl! -- Jo, Karl han heter, ringe Smålandsprästens son.

I den djupa furuskogen hur det susar underbart!
Skogen ensam ej förtvivlat, har det forna lynnets art.
Lärkans sång sig överbjuder, rosen glöder mer än förr,
Och med bruna ögon pilten blickar ut ur stugudörr.

Bäddad sitter han i grönska, fjäriln fladdrar kring hans knän,
Älgen skrider som en drömsyn bakom smärta tallar hän,
Ödemarkens bleka flora i sin blyghet gärna tål
Barnaögonen som vittnen vid små blomstergiftermål.

Detta barn, det är Linnæus. Fast han kom av »stubbig rot»,
Skall hans minne, längst av Nordens, glömskans böljor stå emot.
När vart land på sekeldagen än av detta namn är fullt,
Stämman våra hjärtan möte vid det ringa Stenbrohult.

Där han lekte -- där han älskat varje liten tuva grön,
Kärleken till hemmets torva fostrat först de stora rön,
Dessa lagar, lika klara för ett strå i Värends mark
Som för Söderns underblommor i den rike Cliffords park.

Svea, för den karga näring, som du gav ur sinad barm,
När har dig en ättling lönat med en tro så ren och varm?
I naturens trenne riken då han stod som drott, Linné,
Kronorna han sonligt lade ned för andra kronor tre.

Under tunga sorgedagar steg han fram, naturens tolk,
Bragte stolthet, ljus och glädje till ett armt och provat folk.
Nu de tröttnade att stirra hopplöst på ett brustet svärd,
Ty en blomsterlindad spira bjöd på bättre ledungsfärd.

Inga skepp med män och vapen lägga ut från skärgårdsberg
För att göda sunnankusten med vår sista must och mærg;
Blott till vetenskapens rymder står den nye Karls begär,
Dit styr tankens djärva segling, dit idéers segerhär.

Till oblodiga triumfer bröt han oss en strålfull led,
Skapade med tålig forskning, där det vilda mod rev ned.
På en grundval fast och säker han vår ära återbyggt,
Sedan Riddarholmens krypta sig kring bragdstorheten lyckt.

Skilda folk och zoner fira nu hans minnes sekeldag;
Sveas gamla modershjärta klappar med allt högre slag,
Och en stilla viskning smyger ur ett rört och tacksamt sinn':
»Minnet tillhör hela världen, men han var min son, blott min.»

I Swedenborgs trädgård

I Södra bergen svärma barnen små
Kring plank och stugor
I kapp med vita fjärlar, två och två,
Och sommarflugor.
Och det är oskuld, lek och fröjdesprång
Uti det fria,
Tills klockan börjar ringa aftonsång
Uti Maria.
Den lilla Anna nickar glatt god kväll
Till lekkamraten
Och går sen lydigt hemåt, rar och snäll,
Till mor och maten.
Hon vandrar hem och undrar, bäst hon går,
Om natt, som stundar,
Skall återskänka drömmen från i går,
När snart hon blundar:
En dröm om vackra barn med guldgul lock,

Som frukter bära,
En vänligt leende och luftig flock
I dräkter skära.
»Jag undrar just, om änglar se så ut»,
Hon frågar stilla
Och hinner så till hemmets låga knut,
Den kära lilla.
Vid porten stannar hon -- en plötslig lust
Får makt med tanken:
I hörnet syns en liten byggnad just
Bland trädgårdsplanken.
»Det är ju där, som han, assessorn, bor,
Om vilken spordes
Att han ser andar -- ja, så säger mor --
Tänk, om jag tordes!
En egen gubbe, full med rynkor små
Kring ögonbrynen,
Som ingen elak -- folket säger så --
Kan se i synen.
I går jag mötte'n. Han såg vänlig ut
Som ingen annan
Och gav mig sockerkandi ur en strut
Och kyss på pannan.
Jag tror, jag vågar.» Nu assessorns grund
Hon skyggt beträder
Och rör vid lusthuslåset i en lund
Av rönn och fläder.
Hur kunde hon i hast få sådant mod?
På tröskelns tilja
Hon står som supplikant: »Ack, var så god...»
»Jag skulle vilja...
Så gärna se en ängel!» -- Det är sagt,
Det stora ordet.
Den gamle herrn, som har en sådan makt,
Ser upp från bordet.
Hur ler hans blick av sällsam klarhet full!
Han drar på munden:
»En ängel vill hon se, mitt söta gull?
Skall ske på stunden!

Kom i min trädgård!» -- Ut i aftonsol
Hon förs vid handen
Emot en gång med tak av kaprifol
Bland jordgubbslanden.
Uti en ram av grönt vid gångens slut
Vill ögat stanna
Framför ett fönster -- lagom till tittut
För lilla Anna.
»Till fönstret där, mitt rara hjärtegryn,
Jag henne leder.
I glaset får hon skåda då den syn,
Varom hon beder.»
Den lilla lyder, bävande och snar.
Vad kan det vara?
Hon ser ett barnansikte. Fönstret var
En spegel bara! --
Vid trädgårdsgrind en kyss av Swedenborg
Till avsked får hon,
Och snart på gatan med en jordgubbskorg
Fundersam står hon.

Svensksund

Från havet inåt skären nattlig våg
Emellan tallbevuxna holmar rullar
Och rister svagt galärers ankartåg
Och sköljer sidorna på svarta jullar.
Här Gustavs flotta sig i ordning lagt
Att möta än en gång den övermakt,
Vars hundra vimplar svaja framför sundet.
När julisolen stiger, röd som blod,
Då nalkas moskovitiskt övermod
För Katarinas tron att lägga Sverige bundet.

Än råder lugnet före kampens larm.
Emot lavetten sjösoldaten vilar,
Men hjärtat bultar hårt i sovarns barm
Och genom varje nerv en skakning ilar:
Han tror sig höra explosioners knall
Och alla Viborgsskärens återskall --
Han spritter upp bredvid kanonens sida.
Det står ett sken längs horisontens rand
Likt Enigheten och Zemire i brand,
Och skyarna i rött som skeppsfantomer glida.

Vem manar dessa dystra bilder fram?
De sopas bort av vaknande sydvästen.
Som vreda lejon, ej som offerlamm,
Det gäller möta den objudne gästen.
Den nyss beklämde ser förhoppningsfull
Emot en speljakt, glimmande av gull,
Som gungar glatt i första ljus från öster.
På sin Amfion Gustav är om bord --
Vi stanna här! så ljud i går hans ord
I tveksam krigskonselj emot de andras röster.

Amfion, vackra båt, som gett beskärm
I din salong, inom mahognymurar,
Åt gracerna i puder, gallerärm,
Då över Mälarn drogo sommarskurar;
Än vackrare du synes, med förlov,
Sen krutrök svärtade ditt lätta skrov,
Sen du ej mer är Afrodites vagga.
Förvandlad är du som din tjusarkung --
Då skuren nalkas, utav järnskrot tung,
Bland Finlands vilda skär bär högt din tretungsflagga!

Om bord är Gustav här på Östersalt
Bland krigets skräck. Är detta ej en saga?
Han, nöjets kung i skiftande gestalt
På karusellen, operan och Haga!
Här -- inför fienden -- det än är han,

Fast butter prosa aldrig fatta kan
Motsägelsen hos detta rika snille,
I detta huvud, tusen planers ugn,
Där fladderlynne vart beslutsamt lugn
Och vekhet hjältemod -- då han som kung det ville.

Hans mod är icke av den lägre sort,
Som drivs i faror av den blinda kraften,
Som bor i musklerna och rinner bort
Med några mått utav den röda saften;
Hans mod är klarsynt -- stiger väpnat fram
Bland skygga rådslag om reträttens skam,
Han väger kallt ett ont emot ett värre.
Vi stanna här. Ett tonfall, orons tolk --
Och ordet mist sin verkan på hans folk;
Men ej en min förbyts -- han är sin känslas herre.

Vi hålla stånd! Elektriskt ordet gått
Utefter denna rad av mörka slupar
Med hurtigt vimmel uti gult och blått
Och hurrarop från tjugotusen strupar.
Nu bräcker dagen. Vind och upprörd sjö.
Man är beredd att segra eller dö,
Ej Viborgs fasor Styrbjörns gossar skrämma.
I centern Stedingk riktar sin kanon,
från Musalö, på högerns division,
Bär roparn vitt omkring den sträve Törnings stämma.

I dörren till Amfions chefssalong
Står Gustav färdigklädd, med hatt och handskar.
Hans öga oförmärkt en sista gång
Ser staben an och allas fattning granskar.
Ej lyser överallt den tillförsikt,
Som hövdes i en stund av sådan vikt;
Till flaggkaptenen, som skall leda striden,
»De Frese» -- säger han -- »ni mår ej väl.
Jag löser er i dag från ert befäl,
Och platsen närmast mig tar Cronstedt under tiden.»

Av segel vitnar det vid Aspö skär --
Och Gustav kallar med en halvhög fråga
Sin trogne Lewenhaupt, en visionär,
Som ryktet tillagt siareförmåga:
»Vad menar Adam om det slag, som sker?»
I tårar han: »Ej Herren överger
Min konung och hans folk i denna fara.
Jag tror, att Gud vill hjälpa Sveriges land,
Att allt går väl.» -- Han kysser kungens hand,
Och Gustav kramar hans; är själv för rörd att svara.

Där kommer Nassaus flotta, bog vid bog.
Från strand till strand den slutna fronten räcker,
Och hela fjärden tycks ej rymelig nog
För hans fregatter, caïker och chebecker.
I första gryningen med lag på lag
Han festligt hälsat kejsarinnans dag,
I nästa ögonblick han Sverige slukar.
Nu svara klipporna vid skarp signal,
Och blåsten buktar flaggor utan tal
Med blå Andreaskors i sina vita dukar.

Ren rulla dundren över skummigt djup,
Och sundet sveps i moln, som blixtar plöja,
Då Gustav ger befallning om sin slup --
En holme höjer sig ur rökens slöja.
Dit -- tätt vid Stedingks front -- dit vill han ro
Att striden följa från en havsörns bo.
Men under några ilande minuter,
Förrn fullrepstrappan sig mot jullen sänkt,
Amfion, skeppet, där han drömt och tänkt,
Som i en avskedsblick hans öga innesluter.

Vem vinner spelet? Kanske skall hans fot
På dessa tiljor aldrig mera vandra?
Hans räddning svävar på de tunga klot,
Som nu i luften väsa mot varandra.
Om dagens drabbning ändar med förlust,

Är Sveriges riksskepp vrak på stormig kust,
Och, utan krona, vad blir Gustavs öde?
Kanske en skymflig, gyllne fångenskap,
Ett mål för spe av varje fräck satrap
Vid Katarinas hov? Nej, hellre hos de döde!

Skall drunkna så i mörker, skam och hån
Den stolta, klingande Gustaviaden?
Skall han ej mer vid festsalutens dån
På strömmen glida in till Mälarstaden,
Och där, med fredsoliven i sin hand,
Framför sitt sköna slott gå glatt i land,
Ännu i valvet följd av jubelbruset?
O Sverige, Sverige, för vars namn han brann,
Skall hävden säga, att det just var han,
Som i sitt eget fall drog också dig i gruset?

Han vet det nu: sin vilja blott han vägt,
Men ej sin makt, som agg och söndring stäckte.
Att lyfta Sverige till den rang, det ägt,
Var ej en lösen mer för dagens släkte.
Om han, trots allt, har börjat detta spel,
Hur dyrt han gälda fått begångna fel!
Må tadlet sedan på hans rykte tära,
Blott välvisheten vackert håller mund,
Så länge krutet talar i Svensksund,
Att rädda, om ej mer, vårt självbestånd, vår ära.

I morgon må man häckla som förut
Monarkens misstag, statens revor blotta,
Där man i dag blott frälst från ryssens knut
Av Gustavs rådighet och Gustavs flotta...
Han själv får glömma dunkel politik
Här för en enda gång i Finlands vik,
Här finns ej mer det krökta och det halva.
Som solen klar i dag hans ställning är:
Mitt framför honom dundrar ryssen där,
Här ljungar svar på tal i svenskens linjesalva.

Sin plats har Gustav valt på holmens krön
Bland mossbelupna gråstensblock och tallar.
Djupt i sin grundval skakas hela ön
Vid slagets oavbrutna tordönsknallar.
Där breder ut sig, som på kartans blad,
En vattenyta, flottor rad mot rad
Med blixtpå blixtpå ur vita krutröksbollar.
Den svenska elden vinner dock på längd
Mot fienden, i sundet sammanträngd,
Där just hans övermakt hans nederlag förvållar.

Den tappra Nassau ser sitt hopp förstört;
Ett sista anfall är tillbakadrivet,
Och ryssarne, som medvind inåt fört,
Mot öppet vatten sträva nu för livet.
På vänstra flygeln slå de till reträtt,
Men Törning hänger dem i hälen tätt,
Och deras utgång mota vind och vågor.
Den ryska centern, blottad i sin flank,
Bestrykes långskepps -- se, där gick i sank
För grundskott en fregatt -- en annan står i lågor.

Reträtt, reträtt! -- Men då från Sveriges skär
Med högt triumfskri kommer västanstormen.
Till segrarnas hjälp han för sin böljehär
I karolinska, mörkblå uniformen.
De flyende han tar med väldig hand,
Han vräker dem i redlöst skick på strand,
Mot svenska eldgap dem tillbaka slungar,
Liksom ett lejon, sen det märkt på prov
Med tänderna och klorna jaktens rov,
Sitt byte kastar ner till lek åt sina ungar.

Befriat, lättat, går ett andedrag
Ur Gustavs kungahjärta där på höjden;
Som efter kolsvart natt en tropisk dag,
Hans öga strålar upp av segerfröjden.
Han hållit stånd med Sveriges trogna vakt

I brottningen mot österns övermakt,
Av klenmod i oändlighet förstörd:
Ett under, såsom än det tima kan
Till hjälp och räddning åt ett folk, en man,
Som ej i nödens stund har gett sig själv förlorad.

Den starka kanonaden är förbi,
Med långa mellanrum ett skott man lossar.
Längst ute, som ett rött fyrverkeri,
En eller annan skeppsbrand ännu blossar:
Förskrämda flyktingar i tusental
Befolka varje klippa, våt och kal,
Och spillror täcka hela segelleden.
I morgon samlar man de fångna opp,
Men redan säger månet hemligt hopp,
Att bland troféerna den bästa dock är freden.

Det börjar skymma, då en svår galär
Igenom svenska linjen redlöst driver
Till stranden av den ö, där Gustav är.
Åt kungen själv sig chefen fången giver.
Den tappre ryssen, blek, med arm i band,
Sin värja återfår av Gustavs hand
Som gärd utav hans ridderliga sinne.
I det han talar mörknar det alltmer,
Det stora dramats täckelse går ner,
Och dagen vid Svensksund, den sköna, -- är ett minne.

Amaryllis

I juni den ljusaste natten
Försvunnit från nordiska land,
Från vikarnas rodnande vatten
Och Djurgårdens leende strand.
Ren staden begynte att stimma,
Där gärdad av master han låg,
Med blänkande kyrktorn ur dimma,
Förankrad på glimmande våg.

Men lugnt var i grönskande backar,
Som aldrig ett gräs varit böjt
I natt under svärmande klackar
Vid oboe, valthorn och flöjt.
Herdinnorna nere på slätten
Hos Nilses och på Gröna Lund
För spegeln i blotta korsetten
Ur ögat än gnuggade blund.

Tyst tillrade daggen i spåret
Av gårdagens stolta kaross,
Ån fladdrade rosigt i snåret
Den florsbit, som taggen rev loss.
Där viken just nedom en kulle
Bland ekarna skymtade blå,
Låg, plaskande sakta, en julle
Förtöjd mellan bugande strå.

Där hade i båten sitt möte
De älskande lyckliga tu.
På böljornas vaggande sköte
Två hjärtan uppblomstrade nu,
Liksom ur förborgade rötter
Två näckrosor öppnade sig
I trygghet för trampande fötter
Och larmet vid dammande stig.

All världen förglömde de kära,
Som funnes ej gator och torg,
Palatser och kojor helt nära,
En myrstack med bördor och sorg.
Otåligt i klockslag från staden
Gav tiden till känna sin gång --
De hörde blott suset i bladen
Och fiskarnas pollrande språng.

De talte ej mera -- de tego.
Vid skvalpet av gungande slup
Lycksaliga suckar blott stego
Som bubblor ur bottenlöst djup.
Så bräddfullt var hjärtat, att nästa
Sekund måste bringa förlust,
Förflyktiga kanske det bästa
Med närmaste vågslag mot kust.

Då -- plötsligt därborta från stranden
Ett strängaspel nejden förnam.
Vid lekande knäppning med handen
Hur lätt melodien sprang fram!
En stämma ur ekarnas susning
Snart härligt i toner sjöng ut
Naturens och kärlekens tjusning
I blomningens snabba minut.

I vassen, den bugande, hörde
De tvenne med klappande bröst
Den visa, sefirerna förde
Dit ner med Carl Michaels röst.
Lyss: »Upp, Amaryllis!» Förtrogen
Med namnet strax Djurgården var,
Och eko fick fatt det i skogen
Och höll sen för alltid det kvar.

Därute på glimmande spegel
Än drömma de älskande tu,
Sen skalden odödlighetsprägel

Förlänt åt det flyktiga nu.
Förrn böljan mot stranden vart bruten,
Han band den i toner och ord
Och fäste för sekler minuten,
En vårdöm om lycka i Nord.

Efter fyratio år

Säg Lina, minns du kvällen
I juni, Gustavs dag?
Baletten, karusellen --
Kantaten, -- den skrev jag.
Med framtid bland poeter,
Till hovets fête champêtre
Jag också bjudning fick
Och nådig nick.

Beundrad utav släkten
Och kysst utav min mor,
I nya svenska dräkten
Till Drottningholm jag for.
I drömmens granna rike
Jag såg mig Kellgrens like,
Såg mig som hovsekte --
Och kanske mer.

Raketer skulle ljunga
Kring kungens krönte G
Och Stenborg skulle sjunga
Och dansa Marcadet.
Och mina ord -- vad ära! --
Dem skulle kören bära
Kring park och Mälarvik
Med Glucks musik.

Att festens början bida
Jag stod vid Kina slott.
Då var du vid min sida,
Då fick jag Amors skott.
I blinken knep mitt hjärta
En brunögd liten snärta,
En pudrad, täck korist
Med svarvad vrist.

Hur blev jag fast behändigt
På denna enda kväll!
Jag suckade beständigt:
»Vad ni är söt, mamsell!»
De redan börjat spela,
Förrn jag begrep det hela,
Begrep med lust och kval:
Du var mitt val!

Från sjunde himmeln rycktes
Jag av en kylig fläkt;
Ack, mina vers ej tycktes
De högas bifall väckt.
En statsfru fann dem platta,
Och Armfelt såg man skratta,
Och tankspridd Gustav satt...
Mitt hopp, godnatt!

Förbi var hela ståten
Och lyckans drömda skänk.
Jag knappast kvävde gråten
På parkens dunkla bänk.
I månsken tyst låg Kina...
Då smög din arm, min Lina,
Ditt huvud till mitt bröst,
Du gav mig tröst.

Nu fyrti somrar svunnit
Sen denna ljuva stund;
Vårt ungdomsrus förbrunnit,

Men sällt är vårt förbund.
Ej lyckans löfte ljugit,
Fast poesin förflugit --
Du sjunger icke mer,
Jag är kamrer!

Dock kan ännu jag dricka
En skål på Gustavs dag:
Då är du än min flicka
Med alltid fint behag.
Du alltid är den Lina,
Som vart min brud vid Kina,
Då jag var skald och ung
Och Gustav kung.

Till Drottningholm det sköna,
Till Lovön draga vi
Och tömma i det gröna
Ett glas æil de perdrix --
Ett glas för fast behållning
Av drömmarnas förtrollning,
För sällhet, som består
Sen fyrti år!

En afton hos fru Lenngren

Vid Svenska Akademiens hundraårsfest

I

En kväll i gamla Stockholm -- regnets sus
Och höstens mörker väcka tunga tankar.

I gatuslasket sprids ett dimmigt ljus
Av sjuttonhundranittitalets dankar.
I blåsten skylten gnisslar på sin stång,
Och vandrarn söker tak med hastad gång.

Karosser rulla av till assemblén.
Nu är det tid att stänga -- krämarn menar
Men ser i fönstret mitt emot ett sken
Igenom några almars nakna grenar,
Som in i saln sin sommarskugga brett
Beridarebangatan tjugoett.

»Hos Lenngrens är det främmande i kväll!»
Förnumstigt yttrar han till sista kunden,
Och hon, en ärbar sextiårs mamsell,
Blir kvar på tröskeln, trots den sena stunden.
»Är det assessorn, han med frun kanske?» --
»Jaha, hon köper socker här och te.» --

»Det sägs, hon skriver?» -- »Ja, nog är hon kvick
Och bara äkta prima vara tar hon,
Och allt skall vara noga på en prick,
Och som ett dockskåp fint i köket har hon.
Vad allting kostar, hon på öret vet,
Men aldrig knusslar hon en smul för det.»

Det där ha grannarne på reda hand; --
Men herrn i vagnen andra tankar hyser.
I sobelpäls, med stjärna och med band,
Han ser i förbifarten, var det lyser --
Och strax det rycker till av obehag
Uti hans gula Reuterholmska drag.

Däruppe finns en liten värld för sig,
En fristad för satirens, skämtets vänner. --
»Ifall man skrattar, skrattar man åt mig!» --
Så »ljusets fiende» instinktliskt känner.
Den krets, som slog ett slag »för sunt förnuft»,
Än hos fru Lenngren andas hemmets luft.

I maktlös harm, att ej han storma kan
Den höjd, där snillet firar sina lekar,
Han rullar bort och stänker ner en man,
Som mellan högarna och pussen tvekar.
Ond och bestört, damaskerna beser
Den överstänkte -- men vad nu? Han ler!

»Just vid fru Lenngrens port -- det var besatt!»
Vår man av obetvingligt löje livas
Vid plötsligt minne av Cornelius Tratt,
Som också brukat i damasker trivas.
En ringa sak, ett flyktigt ingenting
Får tanken fångad i en magisk ring.

Ett namn, ett ord! Figur uppå figur
I blinken syns: -- där kommer hela släkten
I pudrad piskperuk, i uppsatt tur,
I stor panier, i nationella dräkten, --
En brokig vauxhall, full av djärv komik,
Av saftig färg och levande plastik.

Han känner dem, han sett dem allihop: --
Helt styv i sin robrong den goda tanten,
En skälmsk kusin med musch vid kindens grop,
Och gamle onkeln sedan -- rädd om slanten! --
En kvinna, själv från världens ävlan skild,
I några penndrag ger sin samtids bild.

Ack, tiden är av en så trumpen ton,
Har nyktrat till från Gustavs glädjefester.
Själv svärmeriets stora illusion
Uti en pöl av blod gick ned i väster...
Upplysning, frihet -- hit de fört alltså!
Man suckar trött och tar sitt ok uppå.

Om i den lund, som sången övergav,
Ett eko väcks, -- det är, när hjärtan brista:
Gitarn är stum på Bellmans fattiggrav,

Den sprungna bågen läggs på Kellgrens kista.
Då är det hon, som fångslar land och stad
Med några visor i ett tidningsblad.

Hon, vilken få ha sett, än färre känt,
Hur med en rad hon klarar trumpna miner!
Idyllen, -- värre är det ej bevänt, --
Har evigt plats, jämväl ibland ruiner,
Och, kära landsmän, -- sen er blott omkring:
Hur mycket löjligt finns på jordens ring!

Hur varje ord i minnet fastna vill!
Den är som kardborrn, denna kvicka meter,
Och halva Sverige kan den utantill,
Förrän man frågat, vad författarn heter.
När Ryktet sist gör officiellt besök,
»Är inte hemma», svaras från ett kök.

Vad ställning har hon? -- En assessorfrus
För dem, som sälja socker, te med mera, --
För några är hon damen, i vars hus
Gustavianer komma och frondera, --
För den, som älskar Sveriges ädla sång,
En diktens stjärna utan nedergång.
Här står nu denne man, i regn och höst,
Med blicken fäst på våningen däroppe.
Där dväljs den dolda, som till fröjd och tröst

I tidens malört mängt en nektardroppe.
De lycklige, som äro där i kväll
I snillet och den goda smakens tjäll!

Han dröjer ännu, fast det blåser kallt,
Och ser, hur ljusen tindra klart i taket.
Är lyckan god, han varsnar en gestalt,
En rörlig skuggbild innerst i gemaket;
Men minsta skymt ej föll på spejarns lott --
Hon unnar världen sina sånger blott.

II

På gatan faller regnet mörkt och stritt;
Men inomhus man glömmar själva tiden
Bland förmaksmöbler, målade i vitt,
Med tyg av grönt och lilafärgat siden.
Ett par små Hilleströmska tavlor där, --
Här en albasterbyst utav Voltaire.

Ett prydligt brickbord. Bredvid sockerskåln
Ett tekök sorlar trevligt, silvret lyser.
Utur ett litet aromatiskt moln
Värdinnans öga över kretsen myser,
Och Kinas dryck i koppar från Rörstrand
Får högre smak som skänk av hennes hand.

Värdinnan -- är hon ung och vacker då?
I denna krets, den bästa Sverige äger,
Ej någon tänkt att giva svar därpå --
Så står hon hel för dem, i vad hon säger.
En medelålders fru, om ni så vill,
Ej hög till växten, fyllig ock därtill.

Inunder grekisk bindel hårets flod
Kring hennes hjässa bucklar sig i vågor,
Som litet puder, efter dagens mod,
Strött askfärg över -- aska släcker lågor.
Här halp det icke -- elden bryter fram
I ögon, spelande av epigram.

Det fina, vita hullet kläder gott
Den arm, som rör sig där i tebordsstöket,
Den hand, som bläckspår aldrig nalkas fått,
Så litet som en musch av sot från köket.
Fast hennes sånger över landet gå,
Carl Petter Lenngren lider ej därpå.

Han anses kärv: -- ett ord är lätt till hands
Vid världens dom, men här i kusligheten

Den blick, som vilar trygg och nöjd i hans,
Ej vittnar alls om »huldhet i förtreten».
I afton är den hedersmannen glad:
Hon åter har en godbit för hans blad.

I gästfritt hem de adertons förbund
Är denna gången företrätt av fyra, --
En krets, som blivit husvill i den stund,
Då gallsjuk Reuterholm uti sin yra
På sångmör hämnats för ett modigt ord. --
Nu hålles sammankomst vid detta bord.

I laget Gyllenborg är ålderman,
En äldre skolas vördnadsvärda minne.
Hans sång om »Själens styrka» blekna kan
Men aldrig förebilden i hans sinne.
Hans lugna höghet har ock sitt behag
Som solen på en molnfri vinterdag.

Hans granne, Leopold, ren hunnit med
En artighet till var och en i rummet.
Det hör nu en gång till, -- det är hans sed
Att först så där av bågarn blåsa skummet,
Förrän han ger ur konstfull gyllne skål
Sitt snilles rätta vin i rågat mål.

Så Rosenstein -- det bästa hjärtelag,
Det klaraste förstånd, som ödet tvungit
In i en tung gestalt med grova drag;

Och Silfverstolpe, nyttans skald, som sjungit
»Medborgarns» lov och med sin frisinhet
Nyss väckt på höjderna så stor förtret.

I glättigt samkväm ilar stunden bort,
Man ömsom skämtar, ömsom allvar språkar.
Med något infall, träffande och kort,
Värdinnan ofta sakens kärna råkar, --
Men blott i förbigående, helt blygt och lätt,

Och liksom vädjande till högre rätt.

Ren uppbrottstimmen nalkas. Nio slag
Förtonande ifrån pendylen dallrat. --
»En bön till vår värdinnan vågar jag» --
Tar Gyllenborg till orda -- »Lenngren skvallrat.
Förunna oss ert nya stycke nu!
Den glada festen -- så är titeln ju!»

Skaldinnan får ej neka. Hennes man
I lovlig stolthet redan sagt för mycket.
Med purprad kind, med röst, som långsamt vann
Sin stadga åter, nu hon läser stycket:
Vad täck skalkaktighet, vad ömt behag
Och dock vad breda, säkra penseldrag!

En lantlig fest, där oskuld, barnaskön,
Med jordisk glädje står så väl tillsamman
Som fatens rosor, lille Görans bön
Med nyckelharpan surr och folkets gamman.
Hur stormar grusande kring världen gå,
Än ryms i Sverige mången lycklig vrå!

Hon slöt att läsa. Kretsen lyssnar än
Tyst inom sig till ljud från flydda vårar,
Då Gyllenborg sig reser upp igen, --
Hans blick är blank av återhållna tårar.
»Tack!» -- säger han, den vita hjässan böjd --
»Jag vet, att Kellgren skulle lett av fröjd!

I namn av Gustavs sprängda skaldförbund
Vår tack för än en afton, ljuvligt gången
Bland alla gratier på fridlyst grund!
Tack och farväl -- än lever svenska sången!»
Värdinnans hand man har till avsked kysst,
Och snart är hela huset mörkt och tyst.

*

Ur första våningen det ljus försvann,
Dit sene vandrarn blickade så gärna.
Den afton kom, då aldrig mer det brann,
Och blott från minnets valv en stilla stjärna
Såg ner på all den dårskap, all den flärd,
Som endast byta namn i samma värld.

Men denna stjärna från en svunnen tid
Nu hit till oss sin fina ljusflod skickar;
Bland mörka moln, bland brytningar och strid,
Vi möta hennes goda, svenska blickar.
Den egna härdens ro och löjets rätt
Hon hävda vill för dagens mulna ätt.

Den ädla taffelrund, som hon höll kär,
Förgäter henne ej vid sekelfesten.
Till minnens högtidståg jag frambesvär
I dag den älskade, den skygga gästen;
Men ack, hur svag den skuggbild, som jag fått!
Hon skänkte världen sina sånger blott.

Den gamla fröken

En liten ensam gosse, tyst och blyg,
Som ej fått tumla i den gröna hagen,
Jag satt bland böcker i en fönstersmyg,
När jag från skolan hade lov för dagen.
Den unga fantasiens alkemi
Förvandlade den värld, jag levde i.

Mitt över gatan låg ett åldrigt hus,
Som huvudroll i mina drömmar hade.
För gasthistorier jag utan krus
Den hemska skådeplatsen dit förlade.
Ett anlete med bleka, vissna drag
Där stundom mötte mig. Då ryste jag.

Bland bilder från fru Lenngren och Fryxell
Steg som en elak fe »den gamla fröken».
På hennes rullgardin jag såg var kväll,
Hur skuggor skymtade som mörka spöken.
Där speltes på klaver emellanåt
Så sällsamt sorgligt, att jag föll i gråt.

Tog mig vid handen så en vacker dag,
I ordning att gå ut, min vårdarinna:
»Den gamla fröken fattat stort behag
Att dig i fönstret jämt vid läxan finna.
Hon bjudit oss att hälsa på hos sig
Och lovat mycket vackert visa dig.»

Jag bad få slippa, men det halv ej alls,
Och genast vi begåvo oss på vägen.
Jag kvävde snyftningen uti min hals
Och trädde in, förfärad och förlägen.
På mattan höll jag blicken envist sänkt;
Då ljud en röst -- den var ej, som jag tänkt.

Den klingade så varmt, så milt och gott,
Och i ett nu min fruktan var försvunnen.
Två ögon logo själfullt himmelsblått
I öppen strid med skrynklorna kring munnen,
Och själva skrynklorna, vad voro de?
En mask förrådande en vänlig fe.

Det låg ett fängslande jag vet ej vad
I denna hållning, rak trots årens börda,
I denna hy, lik vita rosenblad
Av första frostens andedräkt berörda.

Från flydda vårar minnets doft fanns kvar
Omkring gengångerskan från Gustavs dar.

Den boning som jag fyllt med nattlig skräck,
Jag kunde icke nog bese, beundra:
Möblering utan stoftkorn eller fläck,
I stort och smått en bild av sjuttonhundra,
Med bronsbeslag allt vördigt och bastant,
Från gamla kopparstick mig välbekant.

Klaveret, som jag hört så många gång,
Stod där i vrån, i vitt med nött förgyllning.
Notställarn bar en nu förgäten sång,
I gulnat bläck en sirligt skriven hyllning.
Det var »vid vassen av den krökta ström» --
En ton, som följt mig ända i min dröm.

På hyllan, lysande i franska band
Och högröd snitt, liksom i högtidskläder,
Gustavianska skalder trängdes bland
Dalinska tidens folk i simpelt läder.
I vitterhet den gamla höll sig nöjd
Till dem, som gjorde hennes ungdoms fröjd.

På väggen tavlor! -- Farfar i peruk
Med harnesk över gula kyllerocken,
Ett rytterianfall -- en mörknad duk
Med Lembkes svarta häst i främsta flocken,
Pastellporträtt i bleknad härlighet --
Jag tröttnade ej fråga: »Vem är det?»

I målad miniatyr, i drivet vax,
Jag redan visste många likhet läsa:
På vinlövskransen röjdes Bellman strax,
Och stackars Lidner på sin stora näsa.
Av häpen vördnad stod min mun på glänt,
Då fröken sade: »Jag dem sett och känt.»

»Fru Lenngren då och Kellgren?» -- »Också dem.»
Nyfikenheten intet kunde mätta.
Ren stunden inne var för att gå hem,
Och än alltjämt det hette: »Ack, berätta!»
Knappt lämnad var den tröskel, som jag skytt,
Förrn hågen brann att komma dit på nytt.

Besöket gjordes om en annan kväll;
Allt var sig likt, blott ännu mera roligt.
På böcker och på tavlor såg jag säll
Och till den goda fen mig smög förtroligt.
Till namn från fordom jämt jag återkom,
Och alltid hette det: »Ack, tala om!»

Hon gjorde så -- dock icke mitt begär,
Fasthellre minnets makt hon lyda tycktes,
Och stundom bortom barnets trånga sfär
Berättelserna ofrivilligt rycktes,
Som på det stilla vattnet vid ett kast
Allt större ringar vidga sig i hast.

Men om jag också icke allt förstod,
Så tacksam lyssnare man funnit sällan,
Så helt jag levde i en period,
Som låg med ljus och dunkelhet emellan
Den nittonde augustis morgonsol
Och nattens blixtnur Anckarströms pistol.

Hon skildrade, hur glädjen själv steg ned
På flyktigt gästbesök till frusna zoner,
I »Postens» spalter Kellgrens löje stred,
I fria luften lekte Bellmans toner.
Av grace och kvickhet, levnadslust och mod
Allt sjöd och spelte som en vårlig flod.

Och konungen -- vem återge förmår
Hans ögas strålblick och hans sneda panna,
Teaterlagrarna i pudrat hår

I sällsam blandning med de äkta, sanna!
Hans ålder, ack, med flärd och split och strid,
Var dock vår sista svenska storhetstid!

»Jag minns», så sade hon, »den morgonstund,
Då Gustav steg ombord på skärgårdsflottan.
Från Holmen dundrade av hjärtans grund
Vid hurrande och jubel övermåttan,
Och tårfullt viftande tog aldrig slut
För var galär, som vimplad lade ut.

Jag ser mång ungersven vid skottens ljud
Med hurtigt grepp i tåg och tackel klänga,
Som avskedshälsning till en mor, en brud,
En plymascherad hatt bland krutrök svänga.
Jag ser för mig så mången, mången, som
Från Viborgsviken aldrig vände om.

På stranden stod jag, klädd ännu till bal.
Jag dansat på redutten hela natten.
Där flödat glödgat vin och vankats tal
För hjältarne på väg till finska vatten.
Min blick i tårar hän mot skeppen gick -->
Hon teg med ens. Ej mer jag veta fick.

Jag märkte stunden ej för frågor gjord,
Men mina ögon min väninnas följde
Bort till en medaljong på hennes bord,
Där hennes sticksöm den till hälften höljde.
Jag mindes, att jag undrat, vem det var,
Fast då mot vanan icke jag fått svar.

Till böckerna jag tyst mig undan drog
För att ej störa hennes sorgsna stämning,
Men hur i dem jag bläddrade, betog
Till sist mig själv en liknande beklämning.
Om läxor stammade jag fram ett skäl,
Steg upp och tackade och bjöd farväl.
Visst hade jag min gång dit om igen,

Och visst var fröken, som hon brukat vara
Mot den, hon kallade »sin lilla vän»,
Beredd att ständigt på hans frågor svara,
Men likafullt jag var och blev försynt
Att be om slut på vad hon påbegynt.

Och tiden gick -- från ferier återvänd,
Sen några veckors frihet jag fått smaka,
Jag var som vanligt hemma i min gränd
Hos min syntax och temabok tillbaka,
Då oförmodat sorgebudet ljud:
»Du vet, att fröken mitt emot är död.»

Ner på Cornelius föll en droppe klar,
Hur än jag kämpade att gråten svälja.
Det sades, att om onsdag åtta dar
Man ämnade att på auktion försälja
Den gamlas tavlor, bo och husgeråd.
För mina öron lät det som ett dåd.

På förevisningsdagen dit jag smög.
Hur var det fina, vita golvet smutsat!
Var möbel rubbad var, och i en hög
De kära tavlor man mot väggen skjutsat.
För simpelt skämt de voro föremål --
Och i sitt harnesk farfar fått ett hål.

Det bo, som hållits hop av aktsam vård,
Hur skulle nu det skingras i fragmenter!
En klädståndsfru slog till ett falskt ackord
Uppå klaverets dammiga tangenter.
Det var, liksom jag maktlös långt ifrån
Mot älskat stoff bevittnat helgerån.

Till böckerna jag sade avsked rörd
Och allra sist nu till ett bord mig vände,
Där på en bricka jag såg sammanförd
En mängd av småting, som jag alla kände.
Jag önskade betrakta än en gång

Det där porträttet i sin medaljong.

Där låg dess röda saffiansfodral,
Men tomt -- porträttet var ej mer att finna,
Och ängsligt frågande min blick sig stal
Hän till en gammal sorgklädd tjänarinna.
Uti en viskning gav hon mig besked:
»Ja, medaljongen -- den tog fröken med.»

Den trettonde mars

Han stirrade ned från sitt slottsgemak
Utöver Lejonbacken,
Han stod där så stel, så spänd och rak
I den trånga, blåa fracken.

Hur kall han syntes, en feber brann
Bak serafimerstjärnan,
Och tankarna virvlade av och an
I den arma pinade hjärnan.

Hur kunde det gå så förtvivlat slätt,
Så jämmerligt som det gjorde?
Han var ju en kämpe för sanning och rätt,
Därtill en Herrans smorde!

Hans namn Sannfärdig och Trofast är.
Han ensam ej sig försvurit
Åt den korsikanske Lucifer
Och vilddjurets tecken burit.

Att vägra förlikning med Antikrist,
Det var att himlen förtjäna;
Men därför hade han Finland mist
Och stod förrådd och allena.

Hans rikes bålverk åt ryssen skänkt,
Och så den långa reträtten,
Oduglighet, svaghet, där minst han tänkt --
Och sist nu från Värmland stafetten!

Var Cronstedt fal och var Klingspor feg,
Rebellen -- det var dock rågan!
I går man lydde ännu och teg --
I dag är det upprorslågan.

Hur var det möjligt? Vadhelst han gjort,
Haft bifall av grånade råder.
Allt var förträffligt och vist och stort,
Så snart han talat i nåder...

Liksom från tingens sanna gestalt
Den skymmande slöjan flugit,
I blixtbelysning han såg nu allt:
De hade blott ljugit -- ljugit.

O, dessa hovmän med fruset smil,
Prelater med ja och amen
Och dessa festtal i övrig stil
Om Gustav och Vasastammen!

Lögn -- idel lögner så långt han minns:
Ministrarnes reverenser,
Då han från skötet som tre års prins
Gav sina audienser.

Handkyssningar bara och böjda knän,
Men sanning ej för ett öre!
Så vart han en hög, absolut suverän --
Hans folk, det stod utanföre.

Hans folk, han har ej sett till det stort,
Men när han färdat ut order,

Det blött och betalat, som det har bort,
I kampen mot Rysslands horder.

Nyss ställde det upp sin ynglingahär,
Ett lantvärn med fädrens sinne.
Sitt yttersta stöd har han ändå där
Mot fiender ute och inne...

Då ljödo trumslag vid början av bron
Och inför konungens blickar
Allt närmare kom en ung bataljon.
»På dem kan jag tro!» han nickar.

Men vad är detta? Än hit, än dit
Gevären svaja eländigt,
Och mellan leden i kompanit
Vad gapande luckor beständigt!

Han är förstenad. Är det hans sköld,
Den svenska ungdomens blomma?
I usla paltor de backa av köld
Med kinder gulbleka, tomma.

Vid sista svängningen segna två
Av svaghet omkull på marken.

I silverringklockan griper då
Med feberiver monarken.

Och mot sin darrande adjutant
Han träder med handen knuten:
»Vad fattas folket? Tala sant!
Sant, hör ni, sant på minuten!»

Till svar en stammande, skruvad fras
Om vinterkylan, som suger,
Om patriotiska avskedsglas ...
»Ut!», ropar kungen, »ni ljuger!»

Och åter ensam emot sitt bord
Han sjönk, den beklagansvärde.
Uti sitt mörker ett sanningens ord,
En stråle av ljus han begärde.

För sent, för sent! från hans kabinett
Blott skilda utav den tunna,
Skulpterade dörren, ren sammanträtt
De männer, som svara kunna.

En sky på härdade drag låg tung
Av sorg och allvar i blandning.
De hyste ej hat till en stackars kung.
Men kommo att tala -- sanning.

Skogsvandringen

Sång på den 13 november
1882

I

Genom Rämens djupa skogar skrida
Fyra män vid var sin foras sida.
Himlabågen strimmar norrskensljus
Ovan höga furors dova brus.

Karlavagnen fram ur skyar bryter,
Forsen lik en fjättrad kämpe ryter,
Kastar sig, i stålblå brynja klädd,
Sömlös av och an på klippig bädd.

Över höjder, genom mörka dalar
Går det tysta tåget -- ingen talar;
Blott då lasset stöter mot en sten,
Klingar Värmlandsmalmen stark och ren.

Än det gamla svenska tungomålet
Ljuder klart hos järnet och hos stålet.
Hade lynnets stål i forna dar
Lämnat lika starkt ett eko kvar!

Dessa fyra män i vadmalsdräkten
Höra de ej till den stora släkten
Med sin karga jord i evigt krig,
Hur än landets lott gestaltar sig?

Nej, av bonden blott de lånat rocken,
Dessa ynglingar ur herreflocken.
Deras levnadsöden fört dem ren
Till katedern, skrivstoln och armén.

Vekligheten, flärden, övermodet
Dock ej skämt det ärvda odalblodet.
Bak magisterkrage och galon
Klingar Värmlandsmalmens gamla ton

Fädrens enkla liv dem pröva lyster,
Furuskogen vinkar mörk och dyster,
Eget järn den friska skaran kör.
Karlavagnen åker ovanför.

II

Vad tänker han, ljuslockig körsven, på,
Där stum han vandrar vid fålens töm,
Då skogen suckar liksom i dröm
Och stjärnorna gå och gå?
Han tänker vid suset i nordens fur
På grekiska rytmer, eller hur?

Men varför det molnet på pannans rund?
Hans liv är ju sällt som en lagerfest,
Och nyss steg kärleken ned som gäst
Hos sångens gunstling i Lund.
Han har ju sin brud och sin Homer --
Vad vill han av ödet begära mer?

Väl har han som andra kunnat nås
Av dagens ämnen för blygd och sorg,
Sett flaggan sjunka på Sveaborg,
Och landets ungdom förgås;
Men Sverige från fallets brant vart ryckt,
Och svagheten åter kan slumra tryggt.

Nog höjas stämmor till dagens lov,
Men skogen härmar ej smickrets röst,
Det klagar som djupt ur ett sargat bröst,
Och forsen ryter så dov.
Den svenska jorden blott sörja kan --
Den unge vid foran förstår det, han.

Och därför pressar en suck hans barm:
Han älskar ej heller den nya tid,
Som söver sinnet i veklig frid,
Han glöder av sorg och harm.
Vad hjälper, att Sverige nu kallas fritt?
Än binda bojor, som flärden smitt.

Var är det folket, som övervann
Ett avogt öde med hjältehåg,
Som drog sin bärgning ur fjäll och våg,
Envar blott sin egen man?
O, var är lynnet från forna dar?
Det sörjande ekot frågar: var?

Är detta svearne, denna släkt
Så småsint, avundsam, glitterströdd,
Till nesligt ok på den torva född,

Som fostrade Engelbrekt?
Så spörjer den unge i nattens vind,
Och blygselns rodnad bränner hans kind.

Då spränger vreden vart hemligt tvång,
Som dämpat tanke och hejdat ord.
I natten lyssnar hans fosterjord:
Ja, detta är Sveas sång!
Det är vad landet har innerst känt,
Var tår av harm, som dess hjärta bränt!

Bland skockade skyar av själviskt kvalm
Hans sång lik rensande tordön skär;
Här är det Brage, som Mjolner bär
Och ljungar i språkets malm.
Det klingar av stål från förborgad härd,
Och stålklang svarar vid forans färd.

Han dömer ej tidens fel med våld,
Den skald, som manar sitt folk till bot;
Lik källan, som sjuder vid Heklas fot,
Hans sång har tårar av eld.
Än bitterhetens, än smärtans tolk,
Han ber, bestormar: »Vak upp, o folk!

Vak upp, o folk, på fördärvets rand
Och värm till liv i ditt ärvda blod
De friska fädernas kraft och mod
Och väx i ett minskat land!
Ej skilt i flockar men fast förent,
Vak upp, o folk, förrn det är för sent!

Se, våldet lurar kring dig allt fort
Och måttar i friden sitt säkra slag.
Det kommer, det kommer till dig en dag
Och skakar på fjällstängd port.
De stores grifter, ditt eget hem,
De ofödda slakten -- det gäller dem!»

Men siaren sjunger: »Jag ser en syn --
Vårt öde är icke beseglat än,
Han uppgå skall över frie män,
Den dag, som dröjer bak skyn.
Den ädla Svea har gjort sitt val,
Hon vill ej plånas ur folkens tal.»

Och sången stiger med ökad makt
I tävlan med furors och böljors brus,
Och rymden gnistrar i norrskensprakt,
Och ättehögen står ljus.
Med doket åtskilt tar natten del
I nordens vaknande strängaspel.

Om seger ljuder hans höga sång,
Han sjunger till graven allt lågsint kiv,
Han sjunger så, som i seklers liv
Det sjungits en enda gång.
Han sjunger en framtid av ljus och hopp,
Han sjunger den dag, då hans folk står opp.

Men stjärnorna smälta i gryningssken,
Och övergjutna av rosenfärg
Ur sjunkande skuggor stå fjärran berg,
Och fågel kvittrar på gren,
Och skogen vid solens morgonkyss
Nu knotar: »Jag drömde så härligt nyss.»

Och fram går forornas trötta rad,
Och skogen är lämnad för längesen,
Och hjulen rassla mot gatusten
Omsider i Filipstad,
Och rop och gnäggningar sorla glatt
Kring honom, som Svea diktat i natt.

Vi följa formannen långt ifrån
Till faktoriet -- där är hans hamn,
Där lämnar han sedeln med sitt namn:

Esaias Esaiasson.
Men hävden ett annat namn skrev ner
I natt på tavlor av guld -- Tegnér.

III

I dag århundradet fyllt sitt lopp,
Sen detta älskade namn steg opp,
En stjärna, strålande hopp och fröjd
Till Svea, som sörjande satt och böjd.

Där gick vid siarens lystringsord
En darrning genom hans fosterjord,
Och Svea mitt i sitt djupa fall
Med stolthet kände: jag leva skall!

Det folk, som fostrat odödlig sång,
En ljusare framtid skall se en gång.
Bevarar det elden i hänförd barm,
Då härdas stålet i mattad arm.

Och folket hörde, vad skalden kvad,
Och drog så jublande glatt åstad
Och grep med vaknande götisk kraft
I fastare tag kring sin spades skaft.

Nu bröts från öster- till västervåg
En väg för vimplade snäckors tåg,
Och full vart lada och träsk vart läns,
Ett Finland vanns inom Sveriges gräns.

Från hög till låg, genom stad och land,
Knöt skaldens dikt ett föreningsband,
Och inom hemmets och skolans dörr
Ljöd språket älskat som aldrig förr.

Och Sveriges hoppfulla unga blod
Steg varmt till kinden vid Fritiofs mod,

Och Ingeborgs längtan åt ungmöns dröm
Gav ord och toner vid väv och söm.

Så vuxo vi upp vid Tegnérskas ljud;
Av honom fick tanken sin högtidsskrud
Med genomskinliga, ädla veck
Och snitt från klassiska himmelsstreck.

Han gick -- och ingen har fyllt hans rum.
Bland Lundagårds kronor hans bild står stum.
På tysta strängar ser solen ner
Och lockar ej fram någon solsång mer.
Men dikten från seklets ynglingsår
Är ung i dag, som den var i går,
En skatt, som mullen ej når med rost,
En eld, som tinar upp glömskans frost.

Från stundens ävlan går minnesgod
Vår tanke till foten av skaldens stod;
Där dröj, o son av vårt tidevarv,
Och svara, huru du skött hans arv!

Är Svea sådant, som siarens syn
Det såg bak remnade framtidsskyn?
Den helga låga, hans sånger väckt,
Säg, glöder hon än hos en yngre släkt?

När under gnistrande Karlavagn
Du trampar fjäten för eget gagn,
Säg, om i suset kring nattlig stig
Ej förebråelser blanda sig?

I dina lador har fliten gömt
En rikdom, som fäderna aldrig drömt.
Säg, är du färdig att offra allt,
Om frihet, fosterland så befallt?

Så spørjer från stjärnorna skaldens röst.
Se tankfullt ned i ditt eget bröst
Och svara med handling en gång, o folk,
Ditt svenska samvetes ädle tolk!

I dag du firar den stores fest;
Hur vill du vörda hans minne bäst?
O, giv det svar, varom sången ber,
Så är du värd att ha ägt Tegnér!